

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально-науковий інститут державного управління
Кафедра державного управління і місцевого самоврядування

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеня магістра

Студента Колісника Вадима Миколайовича

академічної групи 281М-22з-2 ІДУ

спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування

на тему: «Особливості впровадження цифрових технологій в системі
правоохоронних органів України»

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	Квітка С.А.			
розділів:				

Рецензент:				
-------------------	--	--	--	--

Нормоконтролер:				
------------------------	--	--	--	--

Дніпро
2023

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка кваліфікаційної роботи магістра на тему «Особливості впровадження цифрових технологій в системі правоохоронних органів України».

64 стор., 55 використаних джерел.

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ, ЦИФРОВІ СИСТЕМИ, ЦИФРОВЕ СУСПІЛЬСТВО, ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ, ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ, ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ, ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ, ЦИФРОВІЗАЦІЯ.

Об'єкт дослідження – публічне управління у сфері діяльності правоохоронних органів України.

Предмет дослідження – процес впровадження цифрових технологій в системі правоохоронних органів України.

Мета дослідження – визначити головні особливості та основні напрямки впровадження цифрових технологій у системі правоохоронних органів України.

У першому розділі досліджуються теоретичні підходи до аналізу впровадження цифрових технологій в системі правоохоронних органів України.

У другому розділі висвітлено зарубіжний досвід впровадження цифрових технологій в системі правоохоронних органів.

Третій розділ присвячено сучасному стану та шляхам удосконалення публічного управління впровадженням цифрових технологій в системі правоохоронних органів України.

Сфера практичного застосування результатів роботи – полягає у можливості їх використання при розгортанні організаційної й практичної діяльності правоохоронних органів та забезпечення ними процесу впровадження цифрових технологій. Частина дослідницького матеріалу може використовуватись у навчальних програмах для підвищення кваліфікації державних службовців правоохоронної сфери.

ABSTRACT

Explanatory note of the master's qualification work on the topic "Features of the introduction of digital technologies in the system of law enforcement agencies of Ukraine".

64 pages, 55 sources used.

DIGITAL TECHNOLOGIES, DIGITAL SYSTEMS, DIGITAL SOCIETY, LAW ENFORCEMENT BODIES, PUBLIC ADMINISTRATION, EUROPEAN STANDARDS, PUBLIC ADMINISTRATION, DIGITALIZATION.

The object of the research is public administration in the field of law enforcement agencies of Ukraine.

The subject of the study is the process of implementing digital technologies in the system of law enforcement agencies of Ukraine.

The purpose of the study is to determine the main features and main directions of the implementation of digital technologies in the system of law enforcement agencies of Ukraine.

The first chapter examines theoretical approaches to the analysis of the implementation of digital technologies in the system of law enforcement agencies of Ukraine.

The second chapter highlights the foreign experience of implementing digital technologies in the system of law enforcement agencies.

The third section is devoted to the current state and ways to improve public management of the implementation of digital technologies in the system of law enforcement agencies of Ukraine.

The field of practical application of the work results is the possibility of their use in the deployment of organizational and practical activities of law enforcement agencies and their provision of the process of implementation of digital technologies. Part of the research material can be used in educational programs to improve the qualifications of civil servants in the law enforcement sphere.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ.....	8
1.1. Цифрові технології в цифровому суспільстві: методологічний аспект.....	8
1.2. Нормативно-правові аспекти публічного управління у сфері реформування правоохоронних органів в Україні	15
РОЗДІЛ 2. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ.....	26
2.1. Основні напрямки використання цифрових технологій у підготовці кадрів правоохоронних органів в країнах ЄС.....	26
2.2. Досвід інформаційно-технологічного забезпечення діяльності спеціальних правоохоронних підрозділів у світі.....	37
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ВПРОВАДЖЕННЯМ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ.....	44
3.1. Історичний розвиток та сучасний стан впровадження цифрових технологій у роботі правоохоронних органів в Україні	44
3.2. Новітні напрями впровадження цифрових технологій в системі правоохоронних органів України	54
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65

ВСТУП

Актуальність дослідження обумовлена насамперед новими реаліями суспільного життя, які пов'язані з бурхливим розвитком цифрових технологій та формуванням інформаційного суспільства в Україні на початку 21 століття. Крім того, останнім часом пріоритетного напрямку у внутрішній і зовнішній політиці держави набули нові загрози на тлі прагнення України до інтеграції в Європейський Союз, до гарантування власної безпеки шляхом вбудови в архітектуру європейської безпеки, здійснення політики реформування правоохоронної системи.

Реформування правоохоронних органів має передбачати розробку сучасних нормативно-правових умов функціонування як кожного правоохоронного органу окремо, так і всієї правоохоронної системи України в цілому.

Дослідженню правоохоронних органів, їх функцій та компетенції присвячено низку праць відомих українських та зарубіжних вчених: Ю. А. Борко, С. Ю. Кашкина, С. Шевчука, А. В. Губанова та ін. У свою чергу загальним питаннями реформування системи забезпечення безпеки, в тому числі питанням впровадження цифрових технологій, а також окремим їх аспектам приділяли увагу О. В. Копан, Ю. Ф. Кравченко, В. Б. Авер'янов, Ю. І. Римаренко, Р. А. Калюжний та ін.

Питанням інформаційного забезпечення та в цілому спеціальної поліцейської діяльності у вітчизняній правовій науці присвячені роботи О. Бандурки, О. Долженкова, Є. Желєзова, В. Заросила, В. Золотарева, І. Козаченка, В. Некрасова, В. Ортинського, В. Сапальова, І. Сервецького, М. Смирнова, М. Стацака, І. Шинкаренка, Н. Філіпенка, В. Фільштейна та ін.

Дослідження спирається на нормативну базу, яку складають Конституція України, закони України та підзаконні нормативні акти у сфері реформування правоохоронних органів нашої держави.

Аналізуючи праці названих вчених та діючі нормативно-правові акти, визначено коло питань, досліджуваних не в повному обсязі. Так, невизначеним

залишається питання про формулювання загальних підходів до впровадження цифрових технологій в роботі правоохоронних органів, обрання конкретних шляхів удосконалення інформаційної складової роботи правоохоронних органів України. Крім того, відчувається брак наукових розробок, які враховували б реалії політичного, економічного і безпекового стану в державі. Ця проблема вимагає широкого пошуку в інших напрямках, зокрема всебічного наукового дослідження та впровадження ефективних заходів інформатизації, а останнім часом, і цифровізації у правоохоронній сфері.

Об'єктом дослідження є публічне управління у сфері діяльності правоохоронних органів України.

Предмет дослідження – процес впровадження цифрових технологій в системі правоохоронних органів України.

Мета дослідження – визначити головні особливості та основні напрямки впровадження цифрових технологій у системі правоохоронних органів України.

Завдання дослідження:

- розглянути методологічні аспекти аналізу цифрових технологій в цифровому суспільстві;
- проаналізувати нормативно-правові аспекти публічного управління у сфері реформування правоохоронних органів в Україні;
- дослідити основні напрямки використання цифрових технологій у роботі правоохоронних органів в країнах ЄС;
- провести аналіз досвіду інформаційно-технологічного забезпечення діяльності спеціальних правоохоронних підрозділів у світі;
- охарактеризувати сучасний стан впровадження цифрових технологій у роботі правоохоронних органів в Україні;
- визначити новітні напрями впровадження цифрових технологій в системі правоохоронних органів України.

Для досягнення поставленої мети в роботі використано ряд загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, які взаємопов'язані між собою та застосовувалися у роботі у послідовному і логічному зв'язку:

порівняльно-історичний метод – для вивчення теоретичних основ інформаційного суспільства; метод структурно-логічного аналізу – при побудові структури роботи в логічному взаємозв'язку між соціальною та правовою складовими розвитку правоохоронної системи; метод аналізу та синтезу – для вивчення предмету в цілісності, єдності та взаємозв'язку його окремих складових частин; методи порівняння, узагальнення, класифікації інформації при дослідженні закордонного досвіду; методи систематизації та формалізації інформації для характеристики та аналізу сучасного стану реформування системи правоохоронних органів

Новизна роботи полягає в обґрунтуванні необхідності переходу в роботі правоохоронних органів України від інформаційних технологій до цифрових, як це відбувається у країнах-світових лідерах.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання при розгортанні організаційної й практичної діяльності правоохоронних органів та забезпечення ними процесу впровадження цифрових технологій. Частина дослідницького матеріалу може використовуватись у навчальних програмах для підвищення кваліфікації державних службовців правоохоронної сфери.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

1.1. Цифрові технології в цифровому суспільстві: методологічний аспект

Сучасний етап розвитку світової цивілізації визначається як перехід від індустріального суспільства до інформаційного, появу якого пов'язують з інформаційною революцією, розвитком цифрових технологій, що радикально змінюють суспільне життя. Цей перехід відбувається нерівномірно, що обумовлюється як національною специфікою, так і станом розвитку світового співтовариства. Поняття “цифрове суспільство” сьогодні використовують для визначення суспільства, у якому економіка, політика та культура залежать від створення, збереження і доступності інформації у національному і світовому масштабах [41].

В останні десятиліття відбулися структурні зрушення у всіх життєвоважливих сферах, розпочався перехід до нових форм організації праці, почали змінюватися її характер, система суспільних відносин, трансформуватися структура світової економіки. Надшвидкі темпи науково-технічної революції стали плідним підґрунтям для перебудови всієї життєдіяльності суспільства.

В цій ситуації, з'явилися різноманітні підходи до становлення і розвитку інформаційного суспільства. Між тим, теоретичне обґрунтування розвитку інформаційного устрою значно відстає від практичних потреб, що визначаються швидкими темпами "інформатизації" суспільства. Для України, яка увійшла в цифрове суспільство дещо пізніше багатьох країн Європи, важливо використати досвід становлення інформаційного суспільства в розвинених країнах світу і знайти власні шляхи використання його переваг. Це потрібно, в першу чергу, для того, щоб Україна не залишилась осторонь цього

процесу і, беручи за орієнтир європейські стандарти, могла вибудувати стратегію власного розвитку, рухатись у напрямку європейської інтеграції [12].

Практичним зрізом визначення актуальності теми є процеси становлення інформаційного суспільства як у світовому масштабі, так і на локальному рівні. Більшість країн світу проголосили орієнтиром побудову інформаційного суспільства. Між тим, є недостатнім лише проголосити на державному рівні необхідність розвитку інформатизації, надання суспільству доступу до цифрових ресурсів. Сьогодні практично кожна країна постала перед необхідністю здійснення інноваційних реформ шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій, сучасних знань та інформації як найважливішого ресурсу життєдіяльності суспільства XXI століття.

Насьогодні цифрове суспільство, яке, зазвичай, розглядається в межах двох моделей (західна і азійська), стало глобальним політичним, ідеологічним, соціально-практичним явищем. Тому актуальним постає завдання осмислити концептуальні засади інформаційного суспільства в Україні.

Пріоритет у розробці теорії інформаційного суспільства із самого початку належав західним науковцям, які називали становлення майбутнього інформаційного устрою по-різному: “посткапіталістичним”, “постіндустріальним”, “постмодерним”, “постцивілізаційним” тощо.

Цьому питанню присвятили свої дослідження провідні вчені світу, такі як: Д. Белл, Дж. Бенігер, З. Бжезинський, Р. Брейтенштейн, Е. Дж. Вільсон, В. Дайзард, Р. Дарендорф, А. Етціоні, Д. Естер, М. Кастельс, Г. Кан, Е. Карвонен, Т. Стоун`єр, Д. Тапскот, О. Тоффлер, А. Турен, Ф. Уєбстер.

Протягом останніх років у вітчизняній науці був продемонстрований конструктивний підхід до західних теорій інформаційного суспільства, хоча в Україні предметне поле досліджень проблематики “інформаційного суспільства” ще формується. Цю проблему розробляють у своїх різнопланових працях В. Андрущенко, І. Бойченко, О. Голубуцький, В. Гондюл, Л. Губерський, Н. Джинчарадзе, В. Діденко, Д. Дюжев, М. Згуровський, М. Зелінський, В. Князєв, А. Колодюк, В. Кравець, В. Кремень, С. Кузнецов, В. Кухаренко,

В. Кушерець, В. Лях, Є. Макаренко, І. Надольный, В. Недбай, В. Нечитайло, Б. Новіков, В. Павлов, Г. Піскорська, В. Рижко, О. Рубанець, І. Сергієнко, Л. Сохань, Л. Товажнянський, В. Федотова, В. Фурашев, О. Шевчук, В. Щербина, В. Щетинін, Т. Ящук та ін.

Жоден із науковців, який писав про означену проблему, не сумнівався в радикальному оновленні всього життя людства в рамках цього нового устрою, але більшість з них аналізували проблему однобічно – переважно з економічної, технологічної чи культурологічної точок зору. Саме це породило значну кількість різних назв і визначень інформаційного суспільства.

Саме поняття інформаційного суспільства визначають, щонайменше трьома способами:

- по-перше, можна перерахувати характеристики, що властиві цьому типові суспільства: створені значні цифрові ресурси, виробництво, збереження, поширення і передача як аудіовізуальної продукції, так і ділової й освітньої інформації стають найважливішою частиною економіки; сформувалася інформаційна індустрія, що включила в себе комп'ютерну і телекомунікаційну промисловість, розроблювачів аудіовізуального і програмного забезпечення, виробників елементної бази і побутової електроніки, мультимедійну промисловість; громадяни мають технічні і правові можливості доступу до різноманітних джерел інформації. Список цих характеристик можна продовжувати залежно від глибини розуміння суті інформаційного суспільства. Повного і вичерпного переліку досягти неможливо, оскільки життя буде постійно вносити свої корективи;

- по-друге, можна піти від “абстрактного до конкретного”, вказавши, що цифрове суспільство – це наступна стадія в історичному розвитку людства по ланцюгу “аграрне – індустріальне – постіндустріальне” суспільство, пов'язати становлення інформаційного суспільства з реалізацією концепції стійкого розвитку або з ідеєю Вернадського про ноосферу;

- по-третє, можна сформулювати "компромісний" варіант - цифрове суспільство – це наступна стадія розвитку людства, на якій домінуючим об'єктом виробництва і споживання стають цифрові продукти і послуги [1].

Виходячи з вищенаведених підходів і точок зору, можна визначити цифрове суспільство як принципово новий етап розвитку сучасної цивілізації. Його основними ресурсами є інформація і знання, діяльність людей здійснюється на основі використання послуг, що надаються за допомогою інформаційно-інтелектуальних технологій та технологій зв'язку.

Важливим є визначення основних відмінностей інформаційного суспільства від індустріального, а також низки аналогічних термінів, що у різні часи пропонувалися західними філософами, політологами, соціологами, економістами та футурологами. Основоположним висновком є те, що теорія інформаційного суспільства – важливий елемент сучасної теорії суспільного процесу, вона розкриває об'єктивну тенденцію переходу людства до інформаційного розвитку, визначає гуманістичний вимір технологічного прогресу. Поява теорії інформаційного суспільства в 60-х роках минулого століття зумовила суспільну полеміку щодо сутності та ролі новітніх технологічних перетворень, а саме переходу до цифрових технологій. Проте, протягом останніх десятиліть стрімкий розвиток і поширення цифрових технологій, а також збільшення обсягів інформації та знань створили належне підґрунтя для сприйняття нового устрою суспільства саме у практичному контексті. Цифрове суспільство почали сприймати не просто як термін, який потребує наукового обґрунтування, а й як стратегічний суспільно-політичний та соціально-економічний орієнтир розвитку країни на сучасному етапі. Більш того, лідери провідних країн світу вказують на необхідність консолідації зусиль міжнародної громадськості задля побудови глобального інформаційного суспільства. У провідних західних країнах розвиток інформаційного суспільства став пріоритетом державної політики.

Можна говорити про те, що саме цифрове суспільство уособлює інформаційно-технологічні зміни нового тисячоліття і являє собою сутнісну характеристику сучасного життя людства.

ООН та інші впливові міжнародні організації розробили основні індикатори та критерії, за якими досліджується процес становлення інформаційного суспільства [52, 53, 54].

До таких основних індикаторів розвитку інформаційного суспільства відносяться наступні:

- система індикаторів технологічної оснащеності: її основне призначення полягає в тому, щоб вимірювати та оцінювати стан розвитку цифрових технологій у різноманітних країнах. При цьому, з одного боку, розглядаються засоби, що безпосередньо забезпечують всі необхідні операції з обробки, передачі чи використання інформації, а з іншого – стан ресурсів, які уможливають ці дії і в першу чергу – людські ресурси;

- друга система індикаторів носить назву “індикатор прозорості комунікацій”. Ця система призначена для оцінки ступеня використання цифрових технологій в процесах взаємодії усіх категорій населення, бізнесу, підприємців та влади між собою та в межах кожної з окремих категорій. Дану систему індикаторів можна використати і для оцінки ступеня просування до електронного уряду, тому інколи цей показник називають “індикатором прозорості управління”. Цей індикатор значною мірою залежить від попереднього індикатора, що відображає ступінь технологічної оснащеності суспільства засобами цифрових технологій;

- третя система індикаторів, що називається індикатором стану інформаційного суспільства або індексом інформаційного суспільства (Index – ISI), була розроблена видавництвом World Times та компанією IDC. Система досліджує стан інформаційно-комунікаційних технологій і відображає темпи зростання діяльності у сфері створення, розповсюдження та використання цифрових технологій загалом. Індекс інформаційного суспільства є характеристикою, що дозволяє оцінити ступінь інтеграції будь-якої країни світу

в глобальну інформаційну спільноту. Як впливає з аналізу структури цієї системи індикаторів, вона видається найбільш узагальненою та багатофакторною і відповідно до своєї назви оцінює прогрес країн на шляху до інформаційного суспільства. Основним призначенням Індексу інформаційного суспільства є допомога країнам в оцінюванні їх становища в сфері розвитку цифрових технологій відносно інших держав і сприяння просуванню компаній до перспективних ринків. У структурі Індексу інформаційного суспільства в загальній складності враховуються двадцять три змінні, які, в свою чергу, поділені на чотири групи: комп'ютерна інфраструктура, інформаційна інфраструктура, інтернет-інфраструктура, соціальна інфраструктура.

Ф. Уебстер у своїй відомій праці “Теорії інформаційного суспільства” визначив основні критерії інформаційного суспільства, а саме:

- технологічний – інформаційна технологія використовується у сферах виробництва, управлінні, побуті;

- економічний – інформація виступає як економічний ресурс;

- критерій, пов'язаний зі сферою зайнятості – суспільство входить в інформаційну добу тоді, коли більшість зайнятих працює в цифровій сфері. Зниження зайнятості у сфері виробництва та збільшення в сфері послуг розглядається як заміна фізичної праці працею у цифровій сфері;

- просторовий критерій – деякі підходи до інформаційного суспільства хоча й спираються на економіку та соціологію, ґрунтуються на географічному (просторовому) принципі. Тут головний акцент робиться на цифрових мережах, які пов'язують різні місця, а потім можуть мати сильний вплив на організацію часу та простору;

- культурний – визнання культурної цінності інформації сприяє утвердженню цифрових цінностей в інтересах розвитку окремого індивіда і суспільства в цілому. [44]

Наведені вище індикатори та критерії мають велике значення оскільки без визначення системних ознак, критеріїв та індексів інформаційного суспільства є неможливим належне осмислення і подальше дослідження цього феномену.

Процес становлення інформаційного суспільства проходить в різних країнах з різною інтенсивністю і особливостями. Виділяють дві моделі такого становлення: “західна” і “азійська”. В “західній” моделі основна роль відводиться лібералізації ринку цифрових потужностей і їх універсальному обслуговуванню. В “азійській” приділяється більше уваги співробітництву держави і ринку, спостерігається прагнення встановити зв'язок між традиційними культурними цінностями і невідворотними соціальними змінами. В той же час, в рамках кожної з цих моделей існують свої відмінності, які багато в чому визначаються рівнем економічного і соціально-політичного розвитку того чи іншого соціуму.

Україна природнім чином належить до "західного" світу і тому вважаємо найбільш прийнятним шляхом для розвитку інформаційного суспільства і впровадження цифрових технологій у всіх сферах життя соціуму є європейський досвід та "західний" шлях використання цифрових технологій.

Але перед тим як перейти до аналізу зарубіжного досвіду, з огляду на тему нашого дослідження, вважаємо доцільним проаналізувати теоретичні концепції та підходи щодо публічного управління у сфері реформування правоохоронних органів в Україні

1.2. Нормативно-правові аспекти публічного управління у сфері реформування правоохоронних органів в Україні

Актуальність цього питання обумовлена, насамперед, новими реаліями суспільного життя, якими для України ознаменувався початок третього тисячоліття. Пріоритетного напрямку у внутрішній і зовнішній політиці держави набули нові загрози на тлі прагнення України до інтеграції в Європейський Союз, до гарантування власної безпеки шляхом вбудови в архітектуру європейської безпеки. При цьому більшість фахівців у цій сфері дотримується точки зору, що реформування правоохоронних органів має передбачати розробку сучасних нормативно-правових умов функціонування як кожного правоохоронного органу окремо, так і всієї правоохоронної системи України в цілому.

Дослідженню правоохоронних органів, їх функцій та компетенції присвячено низку праць відомих українських та зарубіжних вчених-юристів: Ю. А. Борко, С. Ю. Кашкина, С. Шевчука, А. В. Губанова та ін. У свою чергу загальними питаннями реформування системи забезпечення безпеки, прав і свобод громадян, а також окремим її аспектам приділяли увагу О. В. Копан, Ю. Ф. Кравченко, В. Б. Авер'янов, Ю. І. Римаренко, Р. А. Калюжний та ін.

Незважаючи на глибокі і змістовні дослідження вказаних авторів, на нашу думку, залишається певне коло питань, досліджуваних не в повному обсязі. Так, невизначеним залишається питання про формулювання підходів до обрання конкретного шляху/шляхів удосконалення правоохоронних органів України в їх сукупності. Крім того, відчувається брак наукових розробок, які враховували б реалії політичного, економічного і безпекового стану в державі. Ця проблема вимагає широкого пошуку в інших напрямках, зокрема всебічного наукового дослідження та впровадження ефективних заходів впровадження цифрових технологій у роботу правоохоронних органів.

Аналіз Конституції України [16] та чинного законодавства свідчить про недосконалість сучасного правового забезпечення, відсутність системного підходу і відповідного законодавчого забезпечення про правоохоронні органи

та правоохоронну діяльність взагалі. Також, відсутність "ідеальної" моделі правоохоронної системи (то б то якими мають бути правоохоронні органи, їх система після проведення реформ) створює ризики втрати контролю над злочинністю, загрози національній безпеці України та зниженню можливостей забезпечення гарантій держави щодо безпеки її громадянам.

Як було зазначено у Концепції першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ, яка була схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2014 р. № 1118-р. [19], "авторитет влади у сфері протидії злочинності залежить не стільки від показників розкриття кримінальних правопорушень, скільки від довіри населення до правоохоронних органів як до захисників індивідуальних та суспільних інтересів, та додержання силовими структурами принципу верховенства права". Діяльність правоохоронних органів повинна спиратися на зв'язок та підтримку населення. Тобто йдеться не тільки про реформування МВС України, а й про всі без винятку правоохоронні органи, які разом з відповідними нормативно-правовими засадами, організаційними та іншими видами забезпечення утворюють правоохоронну систему держави.

Чинне законодавство України не дає чіткого визначення таких важливих дефініцій, як правоохоронна система, правоохоронні органи, правоохоронна діяльність, державна правоохоронна служба. Законодавчо не закріплений вичерпний перелік правоохоронних органів. У різних законодавчих актах поняття та перелік правоохоронних органів визначається по-різному.

Так, наприклад, термін "правоохоронні органи" згадується у Законах України "Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів" (ст. 2), "Про державну таємницю" (ст. 3), "Про захист суспільної моралі" (ст. 15), "Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними" (ст. 7), "Про контррозвідувальну діяльність" (ст. 5), "Про основи національної безпеки України" (ст. 1, 8, 9), "Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону" (ст. 4) [5].

Термін “правоохоронна система” (без наведення його дефініції) закріплений у ст. 8 Закону України “Про основи національної безпеки України” [32], у якій зазначено, що основними напрямками державної політики з питань національної безпеки України у сфері державної безпеки є: “реформування правоохоронної системи з метою підвищення ефективності її діяльності на основі оптимізації структури, підвищення рівня координації діяльності правоохоронних органів, покращення їх фінансування, матеріально-технічного, організаційно-правового і кадрового забезпечення”.

Відповідно до Указу Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015 “Про затвердження Стратегії сталого розвитку “Україна – 2020” було передбачено здійснення реформування правоохоронної системи за вектором національної безпеки України. Тобто реформування правоохоронної системи передбачено здійснювати у системі забезпечення національної безпеки України [35].

Нечітке й суперечливе вживання законодавцем термінів “правоохоронна діяльність”, “правоохоронні органи держави”, “правоохоронна система” свідчить про відсутність єдиного підходу в його розумінні в законодавстві. Це ускладнює розв’язання проблем реформування всієї правоохоронної системи, негативно впливає на нормативне регулювання компетенції правоохоронних органів, інституційну та функціональну складові правоохоронної системи України.

Так, у ст. 17 Конституції України визначено, що “забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом” [16].

У Конституції України чітко визначено, що є військові формування та правоохоронні органи. Сьогодні ми маємо:

- правоохоронні органи (Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) [29], Державне бюро розслідувань (ДБР) [24];

- правоохоронні органи спеціального призначення (Служба безпеки України (СБУ) [34], Управління державної охорони (УДО) [25], Державна прикордонна служба України (ДПСУ) [26];
- військові формування з функціями правоохоронних органів (Національна гвардія) [30];
- спеціальне правоохоронне формування (Військова служба правопорядку у Збройних Силах України (ВСП ЗСУ) [23];
- центральний орган влади, що надає поліцейські послуги (Національна поліція) [31];
- центральний орган виконавчої влади, що здійснює правозастосовні та правоохоронні функції (Державна кримінально-виконавча служба (ДКВС) [27].

Крім того, ст. 92 Конституції, яка регламентує що деякі питання визначаються виключно законами України, не передбачає обов'язкове правове регулювання щодо утворення та функціонування правоохоронних органів України як правоохоронної системи держави, порядок їх утворення, мету, функції, завдання. Немає в Конституції України і посилань на правоохоронну діяльність, правоохоронну службу, правоохоронну систему держави.

Разом з тим у Законі України “Про основи національної безпеки України” у ст. 1. визначено, що правоохоронні органи — органи державної влади, на які Конституцією і законами України покладено здійснення правоохоронних функцій.

У цьому ж Законі ст. 8. “Основні напрями державної політики з питань національної безпеки” визначає реформування правоохоронної системи з метою підвищення ефективності її діяльності на основі оптимізації структури, підвищення рівня координації діяльності правоохоронних органів, покращення їх фінансового, матеріально-технічного, організаційно-правового і кадрового забезпечення.

Законом України “Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів” [28] у ст. 2 визначено, що “правоохоронні органи - органи

прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, органи доходів і зборів, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції”.

Таким чином діюче законодавство не сприяє проведенню реального реформування правоохоронної системи і кожного органу, як суб'єкта цієї системи. Реформуючи кожний орган окремо, утворюючи нові правоохоронні органи та органи, які надають поліцейські послуги (Національна поліція України згідно з законом не є правоохоронним органом, але здійснює правоохоронні функції), важко досягти основної мети - реформування правоохоронної системи України. У повній мірі це стосується і впровадження цифрових технологій в системі правоохоронних органів України. Кожна структура в системі правоохоронних органів мають власті цифрові мережі і самостійно вирішують питання використання відповідних регламентів та програмного забезпечення, що у певній мірі заважає узгодженості дій та інтегрованості службових цифрових систем.

За майже 30 років незалежності в Україні постійно здійснюється реформування правоохоронних органів. Кожний новий Міністр МВС України, Генеральний Прокурор України, Голова Служби безпеки України оголошують про реформування очолюваного правоохоронного органу, але як свідчить сучасна історія, якість діяльності правоохоронних органів не зростає.

Необхідність реформування правоохоронних органів (як базового елементу правоохоронної системи) впливає також з міжнародних конвенцій та угод, до яких приєдналася Україна, і з міжнародних зобов'язань України в рамках членства в Раді Європи. Здійснивши європейський вибір, наша країна взяла на себе зобов'язання — змінити роль та функції правоохоронних органів, які б відповідали принципам Ради Європи згідно із відповідним Висновком Парламентської Асамблеї РЄ No 190 від 26.09.1995 р. [17].

Відсутність системного аналізу недоліків чинного законодавства, яке суттєво стримує реформування і розвиток правоохоронної системи та її складових, у тому числі конституційних положень про правоохоронну діяльність та правоохоронні органи держави, ускладнює можливості ефективно і на системному рівні впроваджувати нові законодавчі ініціативи, системно впроваджувати реформи.

У Проекті Концепції реформування правоохоронних органів України (система кримінальної юстиції) [18] зазначається, що “нині існуюча в Україні модель правоохоронної системи за багатьма критеріями не відповідає зростаючим потребам суспільства та загально визнаним міжнародним демократичним стандартам у цій сфері. Це найближчим часом може стати перешкодою для подальшого розвитку правовідносин в економічній, соціально-політичній та інших сферах суспільного й державного життя, формування повноцінного громадянського суспільства”.

Там же констатується, що “протягом останніх років в Україні правоохоронні органи набували все більше повноважень та функцій, інколи зовсім не властивих органам кримінальної юстиції. Внаслідок цього було ухвалено низку законів, які регулюють їхню діяльність. Водночас не відбулося цілісної реформи, натомість сформувалися надто самостійні правоохоронні “монстри”, функції яких дублювали одна одну, що призвело до “нездорової” конкуренції між ними”.

На жаль, протягом десятиліть в Україні не затверджено документів стратегічного планування, таких як: Стратегії, яка передбачає реформування органів Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, Державної фіскальної служби України, Державної кримінально-виконавчої служби України, прокуратури, а також комплексне вирішення завдань з реалізації державної політики у сфері функціонування кримінальної юстиції, охорони громадського порядку, забезпечення безпеки громадян, протидії злочинності, охорони кордонів, контролю митних і податкових зборів. Сьогодні, на жаль, кожний

правоохоронний орган реформує себе сам. Це особливо помітно у сфері надання доступу до публічної інформації, надання он-лайн послуг, представлення інформації у формі відкритих даних - то б то усїєї сфери впровадження цифрових технологій.

Прикладом негативного досвіду організації центру з розробки та впровадження реформ правоохоронної системи до 2019 року було “змагання” між Президентом України та Урядом за право очолювати цей процес.

Відповідно до Указу Президента України № 252/2012 від 06.04.2012 р. “Про Комітет з питань реформування правоохоронних органів” у структурі Адміністрації Президента України був утворений Комітет з питань реформування правоохоронних органів як консультативно-дорадчий орган при Президентові України.

Проте Указом Президента України № 701/2014 від 02.09.2014 р. “Про ліквідацію консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів і служб, утворених Президентом України” Комітет з питань реформування правоохоронних органів було ліквідовано. У жовтні 2014 р. було ліквідовано управління реформування правоохоронних органів та органів юстиції Адміністрації Президента України.

Водночас 4 червня 2014 р. Кабінет Міністрів України приймає Постанову № 171 “Про утворення робочої групи з питань підготовки пропозицій щодо розроблення Концепції реформування правоохоронних органів”, затверджує склад та Положення про робочу групу, яку очолював Перший віце-прем’єр-міністр України. Результати роботи цієї групи так і не було оприлюднено.

Відповідно до Указу Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015 “Про затвердження Стратегії сталого розвитку “Україна–2020” було передбачено здійснення реформування правоохоронної системи за вектором національної безпеки України. Тобто реформування правоохоронного сектору повинно здійснюватися у системі забезпечення національної безпеки України, яку, відповідно до п. 1. ст. 106 Конституції України, забезпечує Президент України.

Стратегією національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015 у розділі 4.4. “Реформування та розвиток розвідувальних, контррозвідувальних і правоохоронних органів”, визначено, що “реформування та розвиток розвідувальних, контррозвідувальних і правоохоронних органів України має здійснюватися на основі принципів верховенства права, патріотизму, компетентності, департизації, доцільної демілітаризації, координації та взаємодії, розподілу завдань і усунення дублювання функцій, демократичного цивільного контролю та прозорості”. Цією Стратегією були визначені завдання з реформування Служби безпеки України та Міністерства внутрішніх справ України, розвитку Національної гвардії України та Державної прикордонної служби України, основні функції Національної поліції у сферах протидії злочинності та забезпечення громадського порядку, зазначено про необхідність створення Державного бюро розслідувань як правоохоронного органу, який відповідатиме за кримінальні розслідування.

Слід відзначити, що втілення будь-якої реформи в життя необхідно дотримуватися загальної методології реформування, що визначається як шляхи пізнання суспільних явищ, пов’язаних з необхідністю вдосконалення управління державою, існуванням та розвитком державних інституцій. Це принципи, система поглядів та позиція щодо вдосконалення діяльності державних інституцій та самого державного управління. На підставі визначеної методології реформування розробляються відповідні документи стратегічного планування: Концепція, Доктрина, Стратегія.

Концепція – це довгостроковий документ, що розробляється за участю вищих органів влади із застосуванням провідних науково-дослідних установ країни на тривалу перспективу. Вона включає низку основних напрямів: державно-правовий, політичний, соціальний, організаційно-інституціональний, економічний, фінансовий, зовнішньополітичний, інформаційний, екологічний та ін., які притаманні правоохоронній системі в цілому. Концепція

реформування правоохоронних органів України затверджується Верховною Радою України за поданням Президента України.

Доктрина реформування правоохоронних органів — довгостроковий документ, який розробляється на підставі відповідної Концепції, а складається з основоположних доктринальних документів. Міністерства і відомства розробляють її за участю комітетів і комісій парламенту, з використанням своїх науково-дослідних установ, при координуючій ролі РНБО України.

На основі Доктрини реформування правоохоронних органів визначається стратегія їх реформування. Стратегія реформування правоохоронних органів - лінія поведінки інституцій держави, що відповідають за методологічні питання: як, якими силами і засобами вирішувати питання реформування як правоохоронної системи в цілому, так і кожного її суб'єкта, забезпечення громадської безпеки та порядку, зниження рівня злочинності в осяжному майбутньому.

Стратегія виходить не з адаптації держави до існуючих умов, а з цільової моделі її перспективного розвитку, яка спирається на динамічну систему індикативних показників прогресивного розвитку.

Плани, накази, директиви, розпорядження та інші нормативно-правові акти, а так само більш конкретні документи, які становлять програми дій суб'єктів правоохоронної системи, розробляються на підставі доктрини та стратегії реформування правоохоронної системи України і мають різні строки виконання: довгострокові, короткострокові, оперативні.

Також, окрім теоретичних розробок, необхідно знати суспільство, у якому здійснюється реформування. Будь-яке реформування повинне базуватися на очікуваннях суспільства до змін відповідно до рівня його сприйняття.

Будь-яке реформування має супроводжуватися інформаційним забезпеченням, формуванням позитивного відношення (позиції) суспільства до реформ. У цьому сенсі використання цифрових технологій та ресурсів лежить у площині розвитку інформаційного суспільства а отже відповідає очікуванням жителів країни.

Реформування правоохоронних органів також має відповідати Стратегії розвитку країни та Стратегії забезпечення національної безпеки України з урахуванням впровадження антикорупційної політики, стандартів і регламентів.

Будь-яка реформа має три складові:

1. Організаційну - що маємо отримати, яку організаційну структуру та систему управління нею.
2. Правову - законодавче та інше підзаконодавче забезпечення організаційної структури та її управління.
3. Технологічна - які інноваційні технології використовуватиме структура та її персонал при завершенні реформування” [40].

Технологічна сторона реформи саме і є основою для розуміння значення впровадження цифрових технологій у системі правоохоронних органів України.

Умовами для успішного реформування є:

1. Політична воля керівництва країни, особистісна здатність до організації та впровадження реформ, особиста відповідальність перед народом за якість їх впровадження та отриманий результат.
2. Наявність фінансових ресурсів та центрів фінансування, безперервний контроль за використанням бюджетних і позабюджетних коштів на реформування.
3. Наявність креативних менеджерів, спроможних організувати та забезпечувати управління процесами реформування, надавати й реалізовувати концепції з реформування.
4. Наявність функціональної системи підготовки кадрів для роботи у реформованих структурах.
5. Наявність комунікаційно-інформаційних потоків, що забезпечують зворотний зв'язок та реальний контроль за станом реформування.
6. Наявність реального науково-методичного обґрунтування необхідності реформування та можливість супроводження процесів реформування [40].

Для здійснення успішного реформування як окремого правоохоронного органу, так і правоохоронної системи в цілому необхідно визначити методологію реформування, яка повинна визначати шляхи вирішення проблеми. Ми вважаємо, що неодмінним фактором реформування має бути впровадження цифрових технологій у системі правоохоронних органів України

РОЗДІЛ 2

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

2.1. Основні напрямки використання цифрових технологій у підготовці кадрів правоохоронних органів в країнах ЄС

В організації державної служби в правоохоронній сфері в державах ЄС є чимало проблем пов'язаних з трансформацією інформаційного суспільства. У зв'язку з цим триває активний пошук шляхів удосконалення та реформування законодавства в цій сфері та основи впровадження цифрових технологій. Практично у всіх країнах ЄС йдуть реформи, спрямовані на зміцнення взаємозв'язків держави та суспільства, вдосконалення державного апарату, поліпшення підготовки і ефективності діяльності управлінського персоналу; в діяльність державних структур впроваджується досвід менеджменту та цифрові технології.

В Україні реформа державної служби в правоохоронній сфері відображає заходи з удосконалення управління та відповідає загальним напрямкам реформування, які мають місце в ЄС. Підвищення ефективності функціонування адміністративного права в умовах адаптації національного законодавства до вимог ЄС може бути стимульовано завдяки об'єктивному врахуванню особливостей суспільних відносин, що регулюються, та змінами в публічному управлінні та адмініструванні [4, с. 140].

Слід враховувати, що служба у правоохоронній сфері в державах ЄС англосаксонської та континентальної систем права регламентується в основному нормами публічного (конституційного і адміністративного) права. Правове регулювання цієї діяльності базується на положеннях конституцій країн-членів ЄС, що регламентують:

- право доступу громадян до державної служби;
- основи організації та діяльності публічної адміністрації;

- повноваження вищих органів державної влади у правоохоронній сфері;
- принципи здійснення державної служби;
- обмеження та правила несумісності для державних службовців;
- контроль законності актів і дій державних органів і їх посадових осіб та встановлення їхньої відповідальності.

Європейський досвід свідчить про те, що процеси посилення виконавчої влади серед гілок державної влади, підвищення ефективності системи управління справами суспільства та державою знаходять своє відображення в розширенні предмета конституційно-правового регулювання за рахунок питань державної служби, аутсорсингу, транспарентності.

Водночас у ЄС інститут державної служби (в тому числі у правоохоронній сфері) є важливим інститутом адміністративного права. Для адміністративного законодавства характерне верховенство конституцій, які містять значну кількість норм адміністративно-правової спрямованості, що зумовлює їх значення як важливого джерела адміністративного права [15, с. 46]. У них знаходять відповіді на питання про свої права громадяни та державні (в тому числі і правоохоронні) органи.

Аналіз законодавства країн-членів ЄС і практики його застосування дозволяє зробити висновок про те, що правоохоронні органи розглядаються як «силові» структури в системі органів державної влади, суттєвою ознакою яких є застосування виключно санкціонованого державою примусу. У поліції країн ЄС зростає значення діяльності, пов'язаної з обслуговуванням населення і профілактикою протиправної діяльності. Примус за всієї значущості та необхідності застосування до правопорушника має допоміжний характер і використовується у випадках, передбачених законом стосовно діяльності правоохоронних органів, у тому числі поліції [7, с. 179].

Сфера діяльності поліції – забезпечення публічної безпеки та порядку – розуміється головним чином як спеціалізована та вузькоспеціальна, не пов'язана із солідарною відповідальністю всіх суб'єктів суспільства й органів державної влади. Партнерство як система співпраці та методологія діяльності

правоохоронних органів і інших державних органів, інститутів громадянського суспільства, бізнес структур, громадян у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку є важливим напрямом міжнародного досвіду створення ефективної державної служби у правоохоронній сфері. Довід країн ЄС дозволяє відзначити, що, як правило, в них відсутні окремі закони, які спеціально регулюють державну службу у правоохоронній сфері.

Особливе значення має досвід країн ЄС у сфері відбору, професійного навчання та виховання співробітників правоохоронної служби. Основними елементами системи роботи з кадрами правоохоронних органів за кордоном є:

- рекрутування й підбирання кадрів для правоохоронної служби;
- професійне навчання, змістом якого є отримання необхідних професійних компетенцій для успішного проходження служби. Професійне навчання реалізується шляхом отримання відповідної освіти, проходження професійної підготовки або комбінації цих способів - підвищення кваліфікації і професійної перепідготовки.

Рекрутинг та підбір кадрів для роботи в правоохоронних органах є базовим елементом системи професійного навчання та виховання службовців правоохоронної служби. Базові вимоги до кандидатів для вступу на службу в правоохоронні органи, принципи і організація набору та навчання кадрів схожі в країнах ЄС. Такими вимогами, зокрема, є позитивні моральні та етичні якості (відсутність судимості, наявність позитивних характеристик), благонадійність і лояльність до демократичних цінностей. У Франції, Бельгії, Італії, Португалії кандидатура претендента повинна бути схвалена міністром внутрішніх справ за загальним списком або персонально. Як правило, для служби в правоохоронних органах необхідно мати громадянство відповідної держави. Крім цього, іноземці – громадяни країн ЄС приймаються на роботу в поліцію в Німеччині, Голландії, Монако й інших країнах ЄС, де недостатнє кадрове забезпечення поліцейських підрозділів.

Стан здоров'я під час прийому на службу визначається медичними комісіями. Обов'язковим елементом відбору кандидатів на службу в

правоохоронні органи є застосування різних психологічних тестів, спрямованих на визначення інтелектуального рівня та особливостей особистості, перевірку послужного списку, загальних біографічних даних, застосування поліграфа. Цифрове суспільство накладає свої вимоги до професійної служби в правоохоронних органах вимагаючи від кандидатів вміння використовувати цифрові технології та системи.

Отримання необхідних професійних (в тому числі і цифрових) компетенцій може бути реалізовано переважно двома способами – отриманням спеціальної професійної освіти або шляхом проходження професійної підготовки на базі загальної освіти. У ЄС переважає позиція, згідно з якою поняття освіти та підготовки є різними за своїми цілями і функціями.

Професійна освіта – це процес передачі та здобуття загальних і спеціальних знань, що стосуються служби. Професійна освіта призводить до отримання певного дипломованого ступеня. Програми професійної освіти розраховані на кілька років.

Під професійною підготовкою розуміється процес передачі й здобуття спеціальних знань, які необхідні для правоохоронної служби. Це не веде до отримання дипломованого ступеня. У ЄС підготовчі правоохоронні навчальні програми значно коротші за освітні. Обидві ці системи знаходять своє застосування. У всіх країнах-членах ЄС має місце комбінування професійної освіти службовців правоохоронних органів і системи професійної підготовки [47].

Система формування професійних кадрів для поліцейської служби ФРН передбачає проходження навчання в спеціалізованих навчальних закладах. Навчальні програми для поліцейських готуються в Міністерстві внутрішніх справ і не входять у сферу компетенції державних цивільних освітніх структур. У процесі навчання поліцейський отримує теоретичні та практичні знання.

У країні діють три рівня підготовки у відомчих навчальних закладах:

- базовий рівень - підготовка в школах поліції, необхідна для заміщення посад складу молодшої ланки з терміном навчання два з половиною роки. Результатом навчання є отримання атестата про середню поліцейську освіту;

- другий рівень призначений для підготовки складу середньої ланки. Навчання проходить протягом трьох років у вищих школах поліції земель з видачею диплома про вищу спеціальну (поліцейську) освіту;

- вищий рівень - підготовка протягом двох років складу старшої ланки у Вищій поліцейській академії ФРН з видачею свідоцтва (сертифіката) про вищу поліцейську освіту у галузі управління підрозділами поліції [6].

Підготовку кадрів для поліції Норвегії здійснює коледж при Академії підготовки персоналу за дворічною програмою підготовки [46, с. 52]. Протягом першого року навчання слухачі знайомляться з вступним курсом, який дає уявлення про службу в поліції. Потім слухачам пропонується пройти підготовку та навчання безпосередньо у підрозділах поліції. Слухачі знайомляться з практичними завданнями в діяльності поліції, отримують певний досвід і знання, які необхідні їм під час вивчення теоретичної частини програми. Після закінчення навчання вони зобов'язані пропрацювати протягом п'яти років у системі поліції на посадах за отриманою спеціалізацією.

Перевагами системи підготовки усіх категорій поліцейських у спеціальних закладах є високий рівень підготовки випускників, особливо в галузі вивчення цифрових та спеціальних дисциплін, які викладаються в цивільних освітніх структурах, володіння зброєю та спеціальними засобами.

Основний недолік цього способу формування кадрового складу державної служби в правоохоронній сфері – висока вартість навчання для держави та тривалість підготовки готового фахівця. Строк із моменту вступу працівника на службу і до моменту формування підготовленого співробітника становить від двох до чотирьох років. Крім цього, високі витрати на навчання далеко не завжди можуть бути визнані ефективно витраченими. Особливо це стосується випадків дострокового звільнення працівників зі служби.

У зв'язку з цим у більшості держав застосовуються механізми, які стимулюють максимально тривалий термін проходження служби співробітниками, які здобули освіту у відомчих навчальних закладах. Наприклад, в основу підготовки поліцейських кадрів ФРН покладено принцип довічного найму. У зв'язку з цим поліцейські навчальні заклади видають випускникам тільки відомчі освітні документи, за якими випускник має право працювати в поліції і в порядку, встановленому відомчими нормативно-правовими актами інших відомств, у деяких інших державних установах (пенітенціарній системі, міграційній службі, військовій поліції за умови проходження спеціальної підготовки на спеціальних курсах).

У ряді країн ЄС діє система формування професійних компетенцій для проходження служби у правоохоронних органах на базі загальної освіти. Зокрема, у Великобританії професійна підготовка працівників правоохоронної сфери здійснюється в основному в спеціалізованих установах: академіях, школах, навчальних центрах. Вища професійна освіта надається в загальногромадянських університетах і коледжах, що пропонують спеціальні програми підготовки за правоохоронною проблематикою.

За такої системи основний акцент зроблено на підвищення загального освітньо-культурного та інформаційного рівня працівників, який розглядається як основний фактор, що забезпечує прогресивний розвиток правоохоронної системи. При цьому спеціальна інформаційна підготовка розглядається як резерв підвищення ефективності діяльності. За критеріями професійної діяльності поліцейських у ЄС, розробленими Європейським поліцейським коледжем (CEPOL) (знаходиться в Гемпшир Велика Британія), навчання не самоціль, а засіб досягнення високої якості правоохоронної діяльності та інформаційної підготовки [38, с. 121].

Навчальні заклади Великої Британії, що готують кадри для поліції, в основному здійснюють підготовку на спеціальних курсах при університетах на замовлення уряду за різними спеціальними освітніми програми. Більшість майбутніх співробітників поліції, які навчаються в університетах, вже мають

базову освіту не нижче ступеня бакалавра. Термін навчання становить від 8 до 16 тижнів. Це дозволяє уряду економити на фінансуванні й орієнтувати навчання на практичні аспекти. Базовим елементом системи підготовки співробітників поліції в Академії, яка існує з 1956 року, є курс тридцятиденної інтенсивної підготовки перед проходженням п'ятимісячного випробувального терміну.

ЄС співпрацює з Федеральним бюро розслідувань США у сфері впровадження цифрових технологій та підготовки кадрів. Найбільшої популярності у цій сфері набула діяльність Академії ФБР, яка є одним із найбільших і найвідоміших центрів підготовки співробітників правоохоронних органів. У розпорядженні академії – сучасні цифрові технології, матеріальна база, досвід, висококваліфікований кадровий склад, що забезпечує ефективну підготовку співробітників не тільки ФБР, але й інших правоохоронних органів США, зарубіжних партнерів, у тому числі з країн ЄС.

Початкова підготовка проводиться для слухачів, які мають вищу освіту. Навчання має дуже інтенсивний характер і триває близько 700 навчальних годин. У ході навчання викладаються як теоретичні дисципліни, так і спеціальні (інформаційна, фізична підготовка, застосування спеціальних заходів активної оборони). Одним з обов'язкових елементів є проведення ідеологічної роботи, яка спрямована на усвідомлення моральної сторони вибраної професії.

Відпрацювання практичних навичок здійснюється на спеціальному тактичному полігоні, який являє собою зону практичного навчання діям у разі виникнення реальних проблем і створений для відпрацювання дій співробітників у різних оперативних ситуаціях. На полігоні постійно задіяні професійні сценаристи, до обов'язків яких входить розробка кримінальних ситуацій, що підлягають відпрацюванню.

Позитивними сторонами організації навчання у формі професійної підготовки є відносно невисока вартість навчання, що дозволяє державі перерозподілити ці кошти на інформаційно-технологічне забезпечення

навчання, забезпечити високу інтенсивність і швидкість підготовки готового фахівця. Строк із моменту вступу працівника на службу і до формування його як підготовленого спеціаліста становить від двох до чотирьох місяців. Недоліками даної системи є більш слабка спеціальна підготовка. Крім цього, певним мінусом є той факт, що велика частина професійних навичок за такої системи формується до вступу на службу, не контролюється фахівцями правоохоронної служби. В обох системах професійного навчання велике значення надається безперервному процесу підвищення кваліфікації та професійної перепідготовки, що здійснюється на базі навчальних пунктів та за місцем проходження служби.

Останнім часом, у ЄС, незалежно від переважаючої форми професійного навчання, серйозна увага приділяється підвищенню інформаційно-комунікативних стандартів професійної освіти та підготовки співробітників правоохоронних органів. Комісії, які здійснюють контроль за стандартами підготовки, існують на державному та на відомчому рівнях, регулюють і контролюють усі питання, що стосуються інформаційної стандартизації вимог до атестації та оцінки персоналу. Незалежно від застосовуваного способу навчання особлива увага приділяється оволодінню інформаційними технологіями. Ця тенденція пов'язана з докорінною реорганізацією правоохоронних органів, зміною їхніх функцій у цифровому суспільстві.

Правоохоронні органи перетворюються з державної структури, спрямованої на протидію порушенню законів, на організацію надання правоохоронних послуг населенню в широкому сенсі на ґрунті постійного та відкритого контактування з ним на основі цифрових технологій. У зв'язку з цим співробітники правоохоронних служб потребують глибоких цифрових знань і оволодіння навичками використання сучасних цифрових технологій. Конструктивна взаємодія органів влади і суспільства в ЄС вказує на необхідність включення цифрових діалогових механізмів у політико-комунікативний процес. За допомогою реалізації конвенціональних моделей інформаційно-комунікативної взаємодії органів влади та суспільства можливе

досягнення значного зниження конфліктності [9, с. 181]. "Інформатизація" співробітників є неодмінним атрибутом поліції держави-члена ЄС і розглядається як основа її професіоналізму, а також є вкрай важливою умовою відкритості та непідкупності.

Інформаційна підготовка працівників правоохоронних органів включена в більшість курсів на всіх етапах навчання. У ЄС виділяються такі особливості професійної підготовки службовців державної служби у правоохоронній сфері:

- звернення особливої уваги на права людини;
- навчання інформаційним технологіям у межах викладання менеджменту, що зумовлює специфіку викладання даної дисципліни в контексті управлінських знань і навичок;
- викладання етики з урахуванням роботи в багатоетнічному суспільстві;
- широке застосування дистанційного навчання з використанням Інтернету й інформаційно- комунікаційних технологій.

Велике поширення в європейській практиці одержало впровадження в процес навчання поліцейської деонтології – науки про належну професійну поведінку. Деонтологічний підхід акцентує увагу на здійсненні поліцейськими службових обов'язків з урахуванням факторів, що безпосередньо впливають на цей процес. В цифровому суспільстві це стосується насамперед масової культури комунікації через соціальні мережіку. Їх урахування не менш важливе, ніж володіння власне професійними знаннями та навичками. Результатом інтеграційних процесів стало прийняття Європейського кодексу поліцейської етики [36].

За його впровадженням у практику правоохоронних органів і дотриманням стежить спеціальна комісія Ради Європи. З метою розвитку ідей навчання співробітників правоохоронних органів прав людини Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів і прав людини було підготовлено Керівні принципи щодо освіти в галузі прав людини для співробітників правоохоронних органів. Серед великої кількості таких прав виділяються права на доступ до публічної інформації та захист особистої інформації.

Крім інформаційної підготовки, значна увага в навчанні співробітників правоохоронних органів приділяється психологічній підготовці. Основний акцент зроблено на формуванні навичок, необхідних для спілкування в повсякденній службі. У ході навчання відпрацьовуються такі ситуації, як ведення діалогу з агресивно налаштованими особами та групами, з розумово відсталими людьми, особами, які мають намір вчинити самогубство. Відзначається важливість вміння проводити опитування, залагоджувати конфлікти, сварки в сім'ї й інші непередбачені ситуації, з якими щодня доводиться стикатися працівникам правоохоронних органів.

Третім обов'язковим компонентом теоретичного навчання співробітників правоохоронних органів є правова підготовка, яка повинна сприяти формуванню правової свідомості та правового мислення; виробленню вміння приймати законні й обґрунтовані рішення; розумінню демократичних принципів і конституційних прав; прийняттю системи кримінального правосуддя; розвитку толерантності по відношенню до людей, які мають відмінні уклади життя або інший світогляд; розвитку основ правомірної поведінки.

Можна стверджувати, що впровадження цифрових технологій у підготовку кадрів правоохоронних органів сприяє підвищенню рівня правоохоронної діяльності і зокрема:

- демократизації процесу відбору в правоохоронні органи;
- гуманізації освітнього процесу;
- інтелектуалізації навчання та формування творчого мислення особистості співробітника, а не тільки фахівця для виконання певної діяльності;
- підвищенню професійної підготовки для всіх вступників на службу незалежно від наявної у них освіти;
- прагненню систем професійної правоохоронної освіти країн-членів ЄС до інтеграції та кооперації.

Законодавство та правозастосовна практика державної служби в правоохоронній сфері та її кадрове забезпечення в державах ЄС вимагають

уважного вивчення. Нинішній етап розвитку державної служби в правоохоронній сфері в державах ЄС доцільно розглядати як відображення, з одного боку, процесів реформування в національних політико-правових системах, з іншого – загальноєвропейських тенденцій трансформації державного розвитку в умовах поширення ліберальних поглядів на розвиток європейської спільноти.

2.2. Досвід інформаційно-технологічного забезпечення діяльності спеціальних правоохоронних підрозділів у світі.

Однією з головних вимог інформаційного суспільства у сфері правоохоронної діяльності є необхідність удосконалювати міжвідомчу систему інформаційного забезпечення відповідно до вимог міжнародних стандартів. Виходячи з цього можна визначити напрямки впровадження сучасного інформаційного забезпечення в правоохоронних органах України.

Цифрове забезпечення сил охорони правопорядку є актуальним питанням не тільки для України, але й для багатьох зарубіжних країн, в яких значна увага приділяється створенню і використанню цифрових систем спеціальної поліцейської діяльності. Поліцейські структури різних країн дедалі частіше взаємодіють між собою у службово-бойовій протидії міжнародній злочинності, тероризму тощо. Також поліцейські структури співпрацюють із миротворчими місіями ООН, двосторонні угоди між країнами та багатосторонні договори, укладені міжнародними організаціями, дозволяють поліцейським із різних країн обмінюватися інформацією та накопиченим досвідом, завдяки чому збільшується ефективність службово-бойової діяльності.

В умовах інформаційної модернізації всієї системи державної служби в Україні закономірно зростає потреба в удосконаленні службово-бойової діяльності органів внутрішніх справ України (далі – ОВС), зокрема оптимізації професійної підготовки особового складу, здійсненні системних перетворень у правовому регулюванні, а також використанні досвіду інформаційного забезпечення спеціальної поліцейської діяльності. Вивчаючи іноземний досвід спеціальної поліцейської діяльності щодо інформаційного забезпечення, потрібно виділяти найбільш ефективні й сучасні способи забезпечення інформацією, які у свою чергу можуть бути використані підрозділами ОВС у практичній діяльності під час виконання службово-бойових завдань.

Категорія «цифрове забезпечення» отримала достатній розвиток у межах інформаційного права і розглядається як впровадження цифрових технологій в

роботі правоохоронних органів. Питання інформаційного забезпечення також розглядалося в окремих працях з кримінального процесу, оперативно-розшукової діяльності під час висвітлення пропозицій, спрямованих на підвищення ефективності боротьби зі злочинністю.

Зарубіжний і частково вітчизняний досвід діяльності ОВС в особливих умовах і досвід збройних конфліктів та антитерористичних операцій засвідчив, що одним із найважливіших і специфічних видів оперативного (бойового забезпечення) на сьогодні стає цифрове забезпечення. За існуючою у науковій літературі позицією, цифрове забезпечення здійснюється у великомасштабних операціях за допомогою налагодженого механізму державного контролю над процесом інформаційної політики, впливу через засоби масової інформації на суспільну свідомість як у середині країни, так і за її межами.

Нашій державі слід урахувати позитивний досвід розвинутих світових країн. На особливу увагу заслуговує досвід Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії в розробці та запровадженні корпоративної об'єднаної інформаційної моделі даних для потреб поліції. Основною корпоративної інформаційної моделі є каталог цифрових об'єктів [21, с. 30]. Особливої уваги заслуговує той факт, що як звичайний словник він визначає кожен елемент інформації, використовуваний різними поліцейськими підрозділами, – від ордерів на арешт до листків тимчасової непрацездатності. Але на відміну від звичайного словника він створений таким чином, що встановлює і наочно показує ієрархічні взаємовідносини між інформаційними об'єктами.

Реалізація цих відносин під час попередження правопорушень та їх швидкого розкриття у Великій Британії забезпечується введенням новітніх комп'ютерних відеоспостережень, створених завдяки фінансуванню міських адміністрацій та приватних підприємств [10, с. 85]. Таким чином забезпечується значне скорочення кількісного складу поліцейських, які задіяні для спеціальної поліцейської діяльності.

Апаратура відеоспостереження здатна здійснювати нагляд під час стеження за громадянами, особливістю якого є моментальне сканування обличчя цих осіб та їх перевірка у файлах поліції. Як відзначають фахівці електроніка значно швидше і точніше впізнає людину з кримінальним минулим, а отримані відомості своєчасно передаються до найближчого підрозділу поліції [8, с. 96].

Поряд із цим Сполучене Королівство має багато спецслужб оперативно-розвідувального спрямування, зокрема Оперативно-розвідувальний підрозділ (OIU – Operational Intelligence Unit) 22-го полку SAS, що забезпечує широке цифрове забезпечення діяльності сил спецпризначення. Серед функцій OIU можна відзначимо такі:

- збір даних про можливі райони майбутніх бойових дій (фізико-географічні умови, історія, культура, релігія тощо), збройні сили імовірного противника, зокрема про наявність протидиверсійних підрозділів;
- адміністрування баз даних про організації, віднесені до терористичних, та осіб терористів, про вчинення терористичних актів;
- збір даних та узагальнення досвіду бойового застосування спеціальних антитерористичних підрозділів усіх країн.

Цей підрозділ активно взаємодіє з Комітетом з оборони і зовнішньої політики, британською військовою розвідкою і контррозвідкою, іншими розвідувальними службами національних збройних сил, а також зі спеціальними підрозділами країн НАТО.

У Сполученому Королівстві і поліцейська розвідка, яка має назву Національної розвідувально-інформаційної служби. Завдання її полягають у тому, щоб:

- якісно зібрати, оцінити, проаналізувати й обробити інформацію про серйозних злочинців;
- вчасно надавати інформацію певним поліцейським органам з метою більш швидкого притягнення до кримінальної відповідальності кримінальних елементів;

– координувати діяльність поліцейських служб, пов'язану з отриманням відомостей [42, с. 107]. На нашу думку, заходи, що приймаються у цьому напрямку, дозволяють досягти високої ефективності діяльності поліції щодо попередження злочинів або їх припинення та розкриття. Вважаємо, що керівництво правоохоронних органів України повинно прийняти цю ідею до свого відома та застосувати її відповідно до можливостей нашої держави.

Що стосується спеціальної поліції, то в США існує багато різних підрозділів (SWAT – підрозділи в американських правоохоронних органах), які використовують легке озброєння армійського типу та спеціальну тактику в операціях з високим ризиком, в яких потрібні здібності та навички, що виходять за рамки можливостей звичайних поліцейських. На відміну від більшості країн у США немає єдиного поліцейського управління; а отже, немає й офіційного терміна поліція США. Замість цього кожний штат, а також кожне велике місто, а іноді і більш дрібний населений пункт мають своє поліцейське відомство, не залежне від інших. Власні поліцейські відомства можуть бути також при великих транспортних підприємствах. Існує в США поліція Федерального бюро розслідувань – спеціальна поліція ФБР, завданням якої є захист об'єктів, майна, персоналу, користувачів, відвідувачів ФБР від шкоди і реалізація певних законів й адміністративних правил.

Поліцією США і ЄС було спеціально створено підрозділи поліцейської розвідки, основною функцією яких є отримання оперативно-розшукової інформації про злочинців, їх дії, наміри та предмети, що добуті незаконним шляхом. Щодо цього заслуговує на увагу досвід поліцейських Ізраїлю, які неодноразово доводили свою здатність захопити й обеззброїти «терористів-смертників» із вибуховими пристроями, що підтверджує спроможність забезпечити швидке реагування на будь-які злочинні діяння [39, с. 41].

У Ізраїлі також особлива увага приділяється цифровому забезпеченню охорони громадського порядку, а кожен патрульний автомобіль оснащено комп'ютером, який дозволяє в лічені секунди отримати необхідну інформацію, що міститься в базі даних цифрових систем поліції [45, с. 59].

У складі Департаменту Ізраїлю діє особливий відділ спеціальних розслідувань і завдань (МАТІВ), метою якого є збір і аналіз інформації щодо кримінального світу, організованої злочинності, контрабанди, незаконного обігу наркотичних засобів. Окремим напрямком діяльності МАТІВ є збір інформації, що стосується палестинських громадських організацій та окремих осіб.

У штабі ізраїльської поліції працює Відділ оперативної інформації, у розпорядженні якого є центральний комп'ютер, тобто централізована база даних, зокрема з проблем боротьби з кримінальною злочинністю, розвідки, операціями поліції. Центральний комп'ютер об'єднано з банками інформації по всій країні [45, с. 87].

Робота поліції Швеції є проблемно орієнтованою: її метою є налагодження добрих відносин із місцевим населенням та реагування на його потребу в забезпеченні безпеки [55, с. 77]. Мова йде про застосування в повсякденній роботі та під час масових громадських заходів «Тактики Національної поліції», що заснована на принципах «діалогу» та «безконфліктності». У разі, коли доводиться мати справу з натовпом людей, поліцією Швеції застосовується «спеціальна поліцейська тактика» із залученням спеціально навчених діалогових поліцейських [51].

Оперативні підрозділи поліції Канади отримують оперативно-розшукову інформацію від служби зі збору відомостей про організовану злочинність. До її складу входять центральні і місцеві бюро, які займаються збиранням, аналізуванням і поширенням інформації. Центральні бюро діють у національному масштабі, а місцеві – в межах провінцій і між провінціями [37, с. 439].

У межах проведеного аналізу слід відзначити відсутність самого терміна спеціальна поліція, що дозволяє поєднати всю діяльність поліції в категорію «спеціальна» із включенням до останньої функцій спецслужб, підрозділів спеціального призначення тощо. У кожній країні вони мають свою назву і свої функції, однак серед іншого їх об'єднує залежність отримання найкращих

результатів, під час виконання своїх службових обов'язків, від інформаційного забезпечення.

Аналізуючи діяльність спеціальної поліції, можна також підкреслити, що вона не є безпосереднім суб'єктом інформаційної діяльності – уся інформаційна діяльність пов'язана з виконанням конкретних завдань.

Поліція зарубіжних країн багато уваги приділяє впровадженню цифрових технологій і на їх основі комунікативному впливу на правопорушників у певний спосіб на основі вербальної, візуальної інформації, що є добрим прикладом для нашої держави.

З досвіту зарубіжних країн витікає і те, що завданням використання цифрових технологій у діяльності підрозділів спеціального призначення є розвідка, диверсійна діяльність, контррозвідка, антидиверсійна діяльність, антитерористична діяльність, пошук, захоплення (арешт) або знищення діючих терористів, звільнення заручників, забезпечення громадської безпеки, охорона особливо важливих осіб або особливо важливих об'єктів.

Вирішення завдань сучасного інформаційного забезпечення правоохоронної системи має бути досягнуто за рахунок:

- упровадження єдиної політики інформаційного забезпечення; створення багатоцільових цифрових підсистем діяльності ОВС;
- удосконалення організаційно-кадрового забезпечення цифрових підрозділів; інтеграції та систематизації цифрових обліків ОВС на всіх рівнях;
- розбудови інформаційної мережі;
- створення умов для ефективного функціонування цифрових обліків, забезпечення їх повноти, вірогідності, актуальності та безпеки;
- переоснащення цифрових підрозділів сучасною потужною комп'ютерною технікою;
- поширення мережі комп'ютерних робочих місць користувачів цифрових підсистем; подальшої комп'ютеризації цифрових обліків;
- установлення взаємодії поліції з населенням у розробці ефективних способів такого забезпечення;

- упровадження нових форм і методів інформаційного забезпечення ОВС;
- правове виховання через засоби масової інформації; удосконалення законодавства.

РОЗДІЛ 3

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ВПРОВАДЖЕННЯМ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

3.1. Історичний розвиток та сучасний стан впровадження цифрових технологій у роботі правоохоронних органів в Україні

Основи інформаційного забезпечення правоохоронних органів України сформувалися на початку 70-х років минулого століття. У цей період стали використовувати накопичений в нашій державі досвід застосування електронно-обчислюваних машин для вирішення завдань управління промисловістю. Тоді ж був створений Республіканський науково-дослідний інформаційний центр з мережею інформаційно-обчислювальних центрів у всіх регіонах країни – обласних управліннях внутрішніх справ (нині Департамент інформаційних технологій), які були обладнані електронно-обчислювальними машинами виду Мінськ-32, Мінськ-22, а згодом – СМ та ЄС.

Інформаційні центри стали осередками збору основних масивів інформації та технічних засобів її оброблення, функціональних автоматизованих інформаційних систем, котрі розрізнялися за призначенням, характером завдань, рівнем функціонування тощо. Як зазначають науковці, тогочасні автоматизовані інформаційні системи, які застосовувались в правоохоронній сфері, не мали суттєвих відмінностей поряд із тими, що використовувалися в інших галузях народного господарства країни [13, с. 65]. Характерним для побудови тогочасних інформаційних систем було те, що обробка інформації здійснювалась централізовано, утруднюючи або унеможливаючи тим самим прямий доступ працівників правоохоронних органів до бази даних

Варто відзначити, що створенню єдиної бази даних, яка б містила усю необхідну інформацію для реалізацією правоохоронними органами своїх

функцій перешкоджали наступні фактори: по-перше, це слабка технічна оснащеність інформаційних центрів радянської системи правоохоронних органів, по-друге – недостатнє застосування новітніх на той час програмних ресурсів. Мета використання інформаційно-аналітичного забезпечення правоохоронних органів зводилась до статистичного аналізу інформації, ведення кримінальних обліків, здійснення контролю за процесом розгляду повідомлень і заяв щодо злочинів [20].

На початку 80-х років була розроблена стратегія «автоматизації інформаційного забезпечення управлінської діяльності», в основу якої було покладено ідею створення автоматизованого робочого місця співробітника органів внутрішніх справ. Дана стратегія передбачала розробку комплексу автоматизації інтелектуальної праці конкретного працівника та передачу інформації «знизу догори» і «від периферії до центру» [43]. У 1985 році починає формуватися єдиний автоматизований банк даних, який зосереджував інформацію, яка необхідна правоохоронним органам для здійснення своїх функцій. В усіх чергових частинах органів внутрішніх справ були встановлені автоматизовані системи оперативного інформування. Дана система містила сукупність програмних, інформаційних, організаційних та технічних засобів, за допомогою яких відбувалось збирання, збереження інформації, а також контроль та видача даних в чергових частинах. У 1988 році було засновано кафедру технічних засобів попередження та розкриття злочинів, яку згодом реорганізовано в підрозділ інформаційних технологій Національної Академії внутрішніх справ України.

Безумовно, вдосконалення системи інформаційного забезпечення правоохоронних органів позитивно відзначилося на рівні попередження, запобігання та подолання злочинності в країні. Переконливим був той факт, що електронно-обчислювані машини надали можливість працівникам правоохоронних органів автоматизувати однотипні та трудомісткі роботи, з їхньою допомогою розширити можливості працівників апарату управління у вирішенні конкретних завдань. Завдяки застосуванню електронно-

обчислювальних машин правоохоронці змогли повніше виявляти тенденції та закономірності у сфері охорони громадського порядку та боротьби зі злочинністю, робити точніші прогнози, почали застосовувати прогресивні методи аналізу оперативної обстановки, оперативніше приймати рішення.

Варто звернути увагу на посильну допомогу застосування новітніх засобів обробки інформації в оперативно-розшуковій та довідковій роботі. Так, автоматизовані інформаційні системи «Адмінпрактика», «Профілактика-розшук», «Скарга», «Статистика», «Автомобіль», «Аналіз господарської діяльності», «Номерні речі», «Патруль», «Нормативно-правові акти» та ін. довели свою ефективність вже на першому етапі їхнього впровадження. Наприклад, «Профілактика-розшук» за кілька місяців функціонування забезпечила зменшення на 16% кількості злочинів столиці, вчинених раніше судимими особами, а завдяки «Статистиці» зменшилася кількість приписок щодо розкриття злочинів. У той час почали застосовувати електронно-обчислювальні машини і для боротьби з економічними злочинами, що втілювалося у впровадженні низки методів і засобів ретроспективного аналізу діяльності організацій різних галузей економіки. Саме в цей час почала розроблятися галузева інформаційна система «Нормативно-правові акти», яка в 90-ті роки ХХ ст. переросла у широковідомі нині системи «Право», «Законодавство», «Нормативно-правові акти України».

У 1991 році в системі МВС України почала формуватися перша місцева обчислювальна мережа, доступ до якої було надано керівникам МВС та головним службам управління, а 1992 рік став початком формування єдиної системи інформаційного забезпечення органів внутрішніх справ МВС України – системи обробки даних, в котрій інформація обробляється за єдиною схемою, на основі єдиних для різних задач вихідних та нормативно-довідкових матеріалів. У 2000 році інформаційна мережа вже складалася з місцевих обчислювальних мереж структурних підрозділів МВС України та УМВС, які були об'єднані в одну інформаційну систему. Місцеві мережі кожної структурної служби функціонували самостійно та автономно. Відповідні

служби апарату МВС створювали та супроводжували місцеві бази даних, доступ до яких відбувався відповідно до службових потреб співробітників [19].

У 2002 році був створений Департамент інформаційно-аналітичного забезпечення МВС. Даний підрозділ є структурним підрозділом апарату МВС, основне функціональне призначення якого полягає у розробці та впровадженні інформаційних технологій в діяльність органів внутрішніх справ України [50, с. 80]. Департамент також забезпечує формування електронних версій для персональних обліків МВС – «Зниклі громадяни», «Особи, які переходять від органів влади», «Неопізнані трупи», «Культурні цінності», «Мобільні телефони», «Транспортні засоби у розшуку», «Зброя у розшуку» та ін. На основі Департаменту інформаційно-аналітичного забезпечення у 2006 році передбачалась організація Оперативно-аналітичного департаменту, який мав відповідати за розбудову оперативно-аналітичних структур в центральному апараті та в регіональних підрозділах. Однак, мета і завдання новоствореного підрозділу не були чітко визначені, тому вже у 2007 році його реорганізували у Департамент стратегічного аналізу і прогнозування. Тоді ж були створені сектори інформаційних технологій в складі міських, районних та лінійних органів внутрішніх справ.

Слід зазначити, що подальше зростання рівня злочинності в Україні стимулювало вдосконалення існуючих та вироблення принципово нових підходів у діяльності органів внутрішніх справ. У сфері інформаційного забезпечення пріоритетним завданням було передбачено створення єдиної інтегрованої інформаційної мережі, яка містила б усю накопичену і нову інформацію оперативно-розшукового призначення. За основу була взята розроблена у 2003 році УМВС у Луганській області інформаційно-пошукова система «АРМОР» (Автоматизоване Робоче Місце Оперативника), яка була прийнята за базову в усіх обласних МВС України і в даний час є інтегрованою інформаційно-пошуковою системою органів внутрішніх справ України (ІПС).

ІПС функціонує на підставі Положення про Інтегровану інформаційно-пошукову систему органів внутрішніх справ України від 12.10.2009 року,

затвердженого Наказом МВС. Дана система являє собою сукупність організаційно-розпорядчих заходів, програмно-технічних та інформаційно-телекомунікаційних засобів, за допомогою яких здійснюється формування та ведення довідково-інформаційних, оперативно-розшукових обліків та

забезпечується авторизований доступ до інформаційних ресурсів ІПС. У Положенні про Інтегровану інформаційно-пошукову систему органів внутрішніх справ України від 12.10.2009 року чітко визначена мета функціонування ІПС – інтеграція інформаційних ресурсів, які існують в органах та підрозділах внутрішніх справ в єдиний інформаційно-аналітичний комплекс, яка відбувається за допомогою використання сучасних інформаційних технологій, комп'ютерного та телекомунікаційного обладнання задля надання підтримки оперативно-службовій діяльності органів і підрозділів внутрішніх справ та підвищення рівня їхньої можливості протидії та профілактики злочинності [33].

На виконання Положення про ІПС було розроблено алгоритм дій користувачів з організації формування ІПС з метою використання під час виконання службових завдань за напрямками діяльності працівників правоохоронних органів. При цьому інформаційні обліки регіонального та центрального рівнів ІПС є доступними виключно для авторизованих користувачів ІПС. На даний час ІПС об'єднує 19 комп'ютерних інформаційних підсистем (АІС «Особа», АІС «Дактилоскопічні обліки», АІС «Нерозкриті злочини», АІС «Оріон» та ін.).

Наказом Національної поліції України від 30 грудня 2015 р. No 228 створено Департамент інформаційної підтримки та координації поліції (ДІПКП) «102» Національної поліції України, який організовує та здійснює передбачені законодавством України заходи, спрямовані на інформаційно-аналітичне та інформаційно-пошукове забезпечення правоохоронної діяльності й захист персональних даних під час їх обробки у структурних підрозділах апарату Національної поліції України. ДІПКП визначає основні напрями діяльності поліції у сфері інформатизації, здійснює інформаційно-пошукову та

інформаційно-аналітичну роботу, бере участь у розробленні проектів нормативно-правових актів МВС з питань, що належать до компетенції поліції та стосуються інформаційно-аналітичного забезпечення, а також обробки персональних даних в органах і підрозділах поліції Організація інформаційно-аналітичної та інформаційно-пошукової діяльності поліції здійснюється відповідно до Конституції України, законів України, указів Президента України та актів Кабінету Міністрів України, інших актів законодавства України, нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України, які регулюють цю діяльність.

На сьогодні найбільш актуальними питаннями впровадження цифрових технологій у роботі правоохоронних органів в Україні є: стан використання сучасних інформаційних технологій у діяльності Національної поліції України, перспективні напрями їх застосування у роботі всієї правоохоронної системи, розроблення інформаційно-комунікативного підходу взаємодії поліції з населенням, заснованого на сучасних веб-технологіях. Останнє створює унікальний інструментальний механізм, який дозволяє перевести ці відносини на абсолютно нову сучасну технологічну платформу.

Однією з важливих умов підвищення рівня протидії злочинності є широке використання сучасних досягнень науково-технічного прогресу, які останніми роками зробили прорив у сфері інформаційних технологій.

Україна за рівнем розвитку інформаційних технологій у світі у 2018 році посіла 82 місце [ООН] У попередньому рейтингу 2016 року Україна займала 62 позицію. Однією з причин зниження рейтингу країни є відставання впровадження цифрових технологій у правоохоронній та судовій системі. Насьогодні єдиною конкурентною перевагою, яку має наша країна в цьому аспекті, це традиційно сильні ІТ-кадри, тобто високий рівень підготовки програмістів. Між тим саме впровадження цифрових технологій у державному секторі суттєво відстає від передових країн.

На сьогодні важко уявити роботу будь-якого з підрозділів правоохоронних органів України без інформаційної підтримки та

інформаційного забезпечення, накопичення та систематизації інформації в базах даних. Це є наочним підтвердженням загальновідомої тези «хто володіє інформацією, той володіє світом» [2, с. 202].

Інформаційне забезпечення правоохоронних органів – це комплекс методів, заходів, засобів різного характеру, які забезпечують створення та функціонування інформаційних технологій, а також їх ефективне використання для вирішення покладених на правоохоронні органи завдань. Інформаційні підсистеми як складові системи інформаційного забезпечення призначені для збирання, накопичення, зберігання та обробки інформації з певних напрямів обліків і орієнтовані на використання в діяльності більшості правоохоронних структур, мають загальний характер і належать до загальновідомчих інформаційних систем.

Сучасні інформаційні технології – це сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збирання, обробки, зберігання, розповсюдження, відтворення і використання інформації в інтересах її користувачів.

Види сучасних інформаційних технологій, що використовуються у роботі правоохоронних органів в Україні:

- інформаційна технологія опрацювання даних;
- інформаційна технологія керування;
- інформаційна технологія підтримки прийняття рішень;
- інформаційна технологія експертних систем.

Основними тенденціями розвитку інформаційних технологій у правоохоронній сфері є:

- 1) удосконалення форм та методів управління системами інформаційного забезпечення;
- 2) централізація та інтеграція комп'ютерних банків даних;
- 3) впровадження новітніх комп'ютерних інформаційних технологій для ведення кримінологічних та криміналістичних обліків;

4) розбудова та широке використання ефективних та потужних комп'ютерних мереж;

5) застосування спеціалізованих засобів захисту інформації;

6) налагодження ефективного взаємообміну кримінологічною інформацією на міждержавному рівні. Все це забезпечує суттєве підвищення рівня боротьби зі злочинністю.

Фахівцями в сфері інформаційних технологій спільно з співробітниками Національної поліції розроблено інноваційний підхід, реалізований на сучасних веб-технологіях, у вигляді веб-порталу <https://www.npu.gov.ua> який забезпечує можливість переходу поліції до взаємодії з населенням на абсолютно нових, сучасних принципах, що відповідають європейським вимогам.

Портал забезпечує виконання трьох груп функцій:

- 1) інформування громадськості про стан злочинності в країні;
- 2) реалізація зворотного зв'язку з населенням;
- 3) надання сервісних послуг.

До першої групи функцій відносяться такі:

– відображення на географічній карті місцевості всіх зареєстрованих поліцією злочинів, включаючи розкриті і нерозкриті, із забезпеченням можливості вибору:

- а) одного або декількох видів злочинів;
- б) обраного району (або районів);
- в) обраного проміжку часу (за останній день, тиждень, місяць та ін.);

– відображення на географічній карті місцевості ділянок концентрації всіх зареєстрованих поліцією злочинів із забезпеченням можливості вибору:

- а) одного або декількох видів злочинів;
- б) обраного району (або районів);
- в) обраного проміжку часу (за останній день, тиждень, місяць та ін.);

– відображення на географічній карті місцевості всіх доступних відеокамер з можливістю перегляду в on-line режимі в реальному часі ситуації в

спостережуваному цією відеокамерою (або декількома відеокамерами одночасно) ділянці місцевості;

Ця можливість цікава тим, що дозволяє: спостерігати розвиток ситуації під час масових заходів у реальному часі; зацікавленим особам (наприклад, родичам) спостерігати ситуацію в реальному часі в місці знаходження спостережуваних осіб (наприклад, дітей або інших близьких родичів); відображення на географічній карті місцевості розташування всіх дільничних інспекторів з можливістю перегляду їх контактної інформації та зон їх обслуговування (списку будинків); можливість перегляду списку всіх злочинців, які перебувають в даний момент в розшуку, а також осіб, зниклих без вісті.

До функцій реалізації зворотного зв'язку (інтерактивної взаємодії) відносяться:

- можливість для будь-якого громадянина відправити повідомлення про правопорушення, про небезпечний предмет і ін. по Інтернету з прикріпленням файлу з фотозображенням або відео описуваної події або предмета;

- можливість оцінки ефективності діяльності поліції в режимі інтерактивного опитування (в перспективі).

До сервісних функцій відноситься одна з найбільш часто використовуваних можливостей замовити в порталі довідку про судимість. У перспективі передбачено розширення сервісних функцій шляхом додавання модуля оцінки ефективності діяльності поліції за допомогою інтерактивного опитування і розширення функції інформування населення додаванням аналітичного модуля аналізу динаміки розвитку злочинності по різних категоріям злочинів за різні проміжки часу.

З розвитком нових інформаційних технологій посилилася тенденція до використання персональної комп'ютерної техніки, розширилися сфери її застосування. Унаслідок цього, виникли позитивні тенденції, серед яких:

- загальне підвищення рівня комп'ютерної грамотності працівників правоохоронних органів;

- розширення переліку комп'ютерних інформаційних обліків;
- розширення «географії» використання сучасних засобів комп'ютерної техніки в усіх сферах діяльності;
- розвиток технологій електронної обробки інформації;
- створення комп'ютерної мережі обміну інформацією.

Як підсумок, слід відзначити, що інтеграція інформаційних технологій в діяльність правоохоронних органів дозволяє удосконалити механізми управління, забезпечує належне функціонування правоохоронних органів, а саме, оперативне отримання доступу до певних відомостей, необхідних для виконання службових завдань, кваліфіковано здійснювати їх аналіз, використовувати досягнення науково-технічної думки для оптимізації слідчих дій. Розвиток комп'ютерних технологій дає змогу для створення нових методів роботи, підвищення професіоналізму кожного працівника правоохоронних органів.

3.2. Шляхи удосконалення впровадження цифрових технологій в системі правоохоронних органів України

В першу чергу потребує удосконалення законодавство з питань інформаційного забезпечення правоохоронних органів. Необхідно звернути увагу на проблему вдосконалення нормативно-правової бази інформаційного забезпечення правоохоронних органів і інформаційного забезпечення в цілому. Як показав історичний огляд розвитку інформаційного забезпечення в Україні, протягом останнього часу зазнали змін умови його розвитку – демократія та гласність, а також стрімке провадження новітніх технологій. Цілком логічно, що у зв'язку з цим деякі сфери інформатизації правоохоронної діяльності залишаються не до кінця врегульованими, що вимагає проведення ґрунтовного аналізу змісту нормативно-правової бази [22].

Сучасний стан вітчизняного інформаційного законодавства у сфері правоохоронної діяльності показує відсутність легальної чіткої, ієрархічної єдності в системі інформаційного законодавства, що викликає суперечливе тлумачення та застосування його норм в практиці [43, с. 222]. Є загально визнаними наступні недоліки інформаційного законодавства, які є причиною неоднозначного тлумачення сутності інформаційних відносин: неточне тлумачення поняття «інформація» та відсутність чітких критеріїв поділу її на види, відсутність у Законі України «Про інформацію» тлумачення понять «відомості», «дані» внаслідок чого потрібно звертатись до тлумачних словників, які надзвичайно широко інтерпретують дані категорії [14, с. 378-379]. Актуальності проблеми вдосконалення нормативного забезпечення інформатизації правоохоронних органів в сучасних умовах стає все більшою перешкодою подальшого реформування правоохоронних органів [49, с.185].

Щодо вирішення проблеми недосконалості правового регулювання сфери інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів правовою наукою вироблено два підходи, які відповідають напряму правового регулювання інформаційних відносин в Україні в цілому. В основі першого

підходу лежить доктрина загального права і він полягає у фрагментарному вирішенні проблем правового регулювання інформаційних відносин на законодавчому рівні в окремих законах на основі ситуаційного підходу. Перший підхід застосовувався задля нормативно-правового регулювання багатьох сфер суспільних відносин на початковому етапі становлення України як суверенної держави. Протягом цього періоду було прийнято низку законодавчих актів у сфері регулювання інформаційних відносин, які концептуально не погоджені між собою і містять норми, які суперечать одна одній, також не бралася до уваги специфіка доктрини, національна ментальність населення та інші особливості соціального і державного устрою.

Варто відзначити, що останнім часом науковці та практики в Україні схиляються до другого підходу. В його основі лежить доктрина європейської (континентальної) системи права, легальне визнання галузей законодавства та їх систематизація на рівні кодифікації. Даний підхід є більш традиційним та прийнятним для України і характерний для тих галузей законодавства, в яких кількість правових норм у певній сфері суспільних відносин досягла критичної маси, а наведені наукові обґрунтування щодо їхньої систематизації доводять необхідність легальної кодифікації. До таких галузей законодавства науковці відносять і законодавство, яке регулює сферу інформаційного забезпечення правоохоронних органів України [3, с. 224].

Слід зазначити, що на даний час, попри численні намагання кодифікувати інформаційне законодавство, не існує навіть проекту інформаційного кодексу України. Вперше його розробку ініціювало Національне агентство з питань інформатизації при Президентові України понад 20 років тому ще у 1995 році, протягом тривалого часу над його створенням працював Державний комітет телебачення і радіомовлення спільно з Міністерством юстиції України, Національною радою з питань телебачення і радіомовлення та вітчизняні науковці. З 2010 року робота над Інформаційним кодексом України та створенням теоретичних основ законодавства в інформаційній сфері проводиться Науково-дослідним інститутом інформатики і права Національної

академії правових наук України, в 2013 році була навіть відкрита нова науково-дослідна робота «Теоретико-правові основи формування та розвитку інформаційного суспільства».

Наразі, як відзначають експерти та журналісти, в Україні попри нагальну необхідність кодифікації інформаційного законодавства, створенню інформаційного кодексу перешкоджає відсутність політичної волі щодо його прийняття [11]. На нашу думку, необхідно залучити до організації підготовки проекту інформаційного кодексу досвідчених науковців та юристів-практиків, а також забезпечити активну участь громадськості і контроль з боку громадянського суспільства у процесі його підготовки.

Також з метою удосконалення інформаційного забезпечення правоохоронних органів необхідно приводити у відповідність до завдань правоохоронних органів інформаційно-аналітичні системи; забезпечити єдність системи інформаційного законодавства шляхом прийняття Інформаційного кодексу України; здійснювати фінансову підтримку правоохоронних органів з метою забезпечення високотехнологічного озброєння; створити спеціальні курси для працівників правоохоронних органів, з метою підвищення кадрового потенціалу.

Подальші шляхи удосконалення впровадження цифрових технологій в системі правоохоронних органів України тісно пов'язані із трансформацією інформаційного суспільства у цифрове. Розширюються можливості технічних засобів обробки та зберігання інформації, але на перший план виходять питання забезпечення швидкісних комунікацій, обробки великих даних, впровадження в управління суспільними справами штучного інтелекту. Всі ці напрямки потребують виважених але неминучих змін у державному управлінні і не в останню чергу у роботі органів правоохоронної системи держави.

Між тим залишаються не вирішеними ще багато проблем попереднього інформаційного етапу розвитку суспільства і держави. На нашу думку з урахуванням міжнародного досвіду, сучасних умов та стану правоохоронної системи України, є доцільним:

1. У форматі здійснення конституційної реформи ініціювати формування підгрупи з розробки окремого розділу Конституції — “Національна безпека України”, у якому передбачити посилення на правоохоронні органи, правоохоронну систему, правоохоронну діяльність та правоохоронну службу. Розглядати правоохоронну систему України як складову Національної безпеки держави, яка забезпечує охорону та захист громадян та суспільства від внутрішніх та зовнішніх протиправних посягань.

2. Розробити базовий (конституціональний) Закон України “Про правоохоронну службу в Україні”, у якому передбачити визначення дефініцій: правоохоронні органи держави, правоохоронна діяльність, правоохоронна служба. У цьому законі визначити основні ознаки, функції та завдання правоохоронних органів, порядок їх утворення, їх класифікацію, порядок прийому та умови проходження правоохоронної служби, як різновиду державної служби, базові вимоги щодо обмежень прийому громадян на правоохоронну службу тощо.

3. Розробити Стратегію реформування правоохоронних органів та затвердити її на рівні Указу Президента України чи постанови Кабінету міністрів України.

4. Утворити міжвідомчу робочу групу при Президентові України з питань моніторингу реформування правоохоронних органів та правоохоронної системи України з метою координації та оперативного впливу на стан реформування.

5. РНБО при Президентові України провести аналіз розроблених Концепцій реформування кожного правоохоронного органу та з урахуванням сформованого системного бачення підготувати загальнодержавну Концепцію реформування правоохоронної системи України та План дій щодо реформування правоохоронної системи держави з обговоренням та затвердженням їх на засіданні РНБО.

6. Кабінету Міністрів України надати пропозиції щодо приведення до відповідності законодавства України з питань діяльності правоохоронних органів держави.

Важливим фактором подальшого удосконалення правоохоронної системи, і в першу чергу її інформаційного "перезавантаження" є підтримка органів сектору цивільної безпеки України Консультативною місією Європейського Союзу (КМЄС). Вона надає стратегічні рекомендації і практичну допомогу стосовно питань інформаційно-цифрових технологій, які істотно впливають на ефективність роботи правоохоронної і судової системи, отже, і на безпеку громадян у цілому.

ЄС є одним із головних міжнародних донорів в Україні. Понад 50% найбільших проектів ЄС в Україні частково або повністю зосереджено на впровадженні інформаційно-цифрових технологій. ІТ і вони мають велике значення для процесу реформування в Україні. Термін "цифровий" має ключове значення для визначення подальших шляхів реформування в Україні взагалі, і правоохоронної системи зокрема.

Як і у всьому світі відбувається поступова трансформація інформаційного суспільства у цифрове. Це накладає відповідні риси на процес перебудови і суспільства і державного управління

Важливість цифрових технологій у нашому житті зростає щодня. Цифрові технології використовуються скрізь - і в бізнесі, і в державному секторі, і в повсякденному житті. Будь-який новий проект безсумнівно використовує сучасні розробки в області цифрових технологій. Наприклад: мобільні технології (смартфони, планшети, ноутбуки), «хмарні» обчислення, цифровий підпис, чатботи, обробка природної мови, Mobile ID, «інтернет речей» і штучний інтелект. Ці та інші цифрові технології суттєво змінили суспільне життя.

Процес впровадження сучасних цифрових рішень у державних установах є складнішим, ніж здається на перший погляд. Потрібні креативні спеціалісти в цій сфері з глибоким знанням сучасних цифрових технологій і

розумінням потенціалу їх подальшого розвитку. Крім того, до впровадження будь-яких технологій слід зрозуміти потреби громадян в «електронних» послугах, які держава повинна надавати. Зараз існує низка ключових вимог у цій сфері: вся інформація має бути цифровою й доступною через єдиний інтерфейс користувача або так званий «цифровий помічник». Крім того, інформація має бути захищеною та надаватися якнайшвидше в потрібний час і в потрібному місці. Такий самий підхід застосовується і до цивільного сектору безпеки. Зокрема, для ефективного виконання своїх обов'язків прокурорам, слідчим й поліцейським слід мати доступ до зібраної в одному місці інформації. Це не обов'язково означає, що всі цифрові бази державних органів мають бути фізично централізованими. Але це означає, що вони повинні легко інтегруватися або бути «інтероперабельними».

Незважаючи на виклики у сфері урядування, які ще слід подолати з точки зору цифрових технологій, Україна перебуває у вигідному становищі завдяки кільком факторам, одним із яких є наявність висококваліфікованих спеціалістів цифрових технологій. Україна є світовим лідером (за показником на душу населення) у галузі цифрового-аутсорсингу та цифрового-аутстафінгу. Іншими факторами є широке використання Інтернет та мережевих технологій, високопродуктивних і недорогих процесорів і систем зберігання даних, високий рівень зрілості цифрових-розробок завдяки широкому спектру вже розроблених програмних платформ і бібліотек. Тому впровадження цифрових технологій відбувається не з нуля, що дозволяє значно прискорити процес розробки та впровадження й мінімізувати можливі помилки.

Однак, слід пам'ятати, що жодних «найкращих міжнародних практик» у цій сфері не існує, оскільки цифрові технології розвиваються з шаленою швидкістю. Багато нещодавно запроваджених нових технологій уже не використовуються, оскільки на ринку з'явилися дешевші альтернативи, і саме тому довгострокове планування та реалізація в цифровій сфері не доцільне. Виходячи з досвіду високорозвинених країн, які вже пройшли цей

шлях, слід використовувати так званий «agile» (гнучкий) підхід – короткострокове планування, постійне тестування і змінювання, перегляд результатів тощо.

Також слід відзначити, що на зміну "процесоорієнтованому" підходу приходить новий, що керується даними, а сучасні цифрові продукти не лише автоматизують вже існуючі процеси, але й створюють нові послуги. Теоретично, все це дозволяє українським державним установам швидко запровадити нові цифрові послуги, які раніше не були доступними.

Окремо треба говорити про технології штучного інтелекту (AI), які стали каталізатором широкого використання цифрових технологій. AI – це набір комп'ютерних технологій, що автоматизують завдання, для виконання яких потрібен інтелект (наприклад, розпізнавання образів і зображень, прогнозування подій, та інше). Широке застосування цих технологій дозволить значно покращити рівень цивільної безпеки в найближчому майбутньому. Застосування технологій штучного інтелекту матиме надзвичайний вплив у таких сферах сектору цивільної безпеки: розпізнавання фото, обличчя, номерних знаків транспортних засобів, прогнозування злочинів. А у сфері кримінального аналізу технології штучного інтелекту дозволять виявляти характерні аналогії та незначні зв'язки у великому обсязі різноманітної цифрової інформації. Запровадження сучасних цифрових технологій може значно покращити результати й ефективність роботи сектору цивільної безпеки України. Окрім цього, такі технології можна запровадити дуже швидко впродовж декількох років.

Крім того, як вже відзначалось, Україні в цьому питанні надає велику допомогу ЄС. Більшість проектів, що фінансуються ЄС, є дорогими й трудомісткими, тому дуже важливо використовувати їх максимально ефективно. Наприклад, під час проекту «Функціональна оцінка ІКТ», який реалізовувався у листопаді-грудні 2018 року, експерти КМЄС оцінили ключові процеси й функції МВС України та трьох правоохоронних

органів системи міністерства з точки зору ІТ. Це допомогло виявити ключові недоліки й надати рекомендації щодо того, як найефективніше підтримувати реформи у сфері ІТ. Рекомендації КМЄС стали основою для подальшої розробки пакетів підтримки проекту «PRAVO-Police», що фінансується ЄС, зокрема, підтримки створення надійної ІТ-інфраструктури для Національної поліції України. Серед конкретних сфер, де експерти КМЄС визначили необхідність впровадження сучасних ІТ-рішень: кримінальні розслідування, зокрема, електронне управління кримінальними провадженнями; управління персоналом; управління біометричними даними; безпека на дорогах; ситуаційні центри та кримінальний аналіз. Впровадження сучасних ІТ-рішень допоможе значно покращити роботу вищезазначених напрямків [48].

Окремим питанням у питаннях цифровізації правоохоронних органів є підвищення рівня цифрових компетенцій службовців. Кваліфікована й досвідчена команда є ключовим фактором успіху будь-якого проекту реформування, і впровадження цифрових технологій не є винятком. Хоча фахівців у цифровій сфері в Україні багато, заробітна плата державних службовців у правоохоронній системі не може конкурувати з грошима, які ці спеціалісти можуть заробити в приватному секторі. Тому важко знайти бажаючих працювати у державному секторі, і рівень мотивації серед ІТ-персоналу, у державних установах залишається низьким.

Потрібна спеціальна програма підвищення цифрових компетентностей правоохоронців. З іншого боку потребують підвищення кваліфікації фахівці які впроваджують інформаційно-цифрові технології в системі правоохоронних органів по таких питаннях, як: кібербезпека, розробка програмного забезпечення, сучасне управління проектами, конфігурування й обслуговування цифрових систем, керування цифровими базами даних та надання цифрових послуг.

ВИСНОВКИ

1. Розглянуто методологічні аспекти впровадження цифрових технологій в цифровому суспільстві.

Процес становлення цифрового суспільства проходить в різних країнах з різною інтенсивністю і особливостями. Виділяють дві моделі такого становлення: "західна" і "азійська". В "західній" моделі основна роль відводиться лібералізації ринку цифрових потужностей і їх універсальному обслуговуванню. В "азійській" приділяється більше уваги співробітництву держави і ринку, спостерігається прагнення встановити зв'язок між традиційними культурними цінностями і невідворотними соціальними змінами. В той же час, в рамках кожної з цих моделей існують свої відмінності, які багато в чому визначаються рівнем економічного і соціально-політичного розвитку того чи іншого соціуму.

Україна природнім чином належить до "західного" світу і тому найбільш прийнятним шляхом для розвитку інформаційного суспільства і впровадження цифрових технологій у всіх сферах життя соціуму є європейський досвід та "західний" шлях використання цифрових технологій.

2. Проаналізовано нормативно-правові аспекти публічного управління у сфері реформування правоохоронних органів в Україні.

Реформування та розвиток розвідувальних, контррозвідувальних і правоохоронних органів України має здійснюватися на основі принципів верховенства права, патріотизму, компетентності, департизації, доцільної демілітаризації, координації та взаємодії, розподілу завдань і усунення дублювання функцій, демократичного цивільного контролю та прозорості. Стратегією національної безпеки України визначені завдання з реформування Служби безпеки України та Міністерства внутрішніх справ України, розвитку Національної гвардії України та Державної прикордонної служби України, основні функції Національної поліції у сферах протидії злочинності та

забезпечення громадського порядку, створено Державне бюро розслідувань як правоохоронного органу, який відповідатиме за кримінальні розслідування.

3. Досліджено основні напрямки використання цифрових технологій у підготовці кадрів правоохоронних органів в країнах ЄС.

Законодавство та правозастосовна практика державної служби в правоохоронній сфері та її кадрове забезпечення в державах ЄС вимагають уважного вивчення. Нинішній етап розвитку державної служби в правоохоронній сфері в державах ЄС доцільно розглядати як відображення, з одного боку, процесів реформування в національних політико-правових системах, з іншого – загальноєвропейських тенденцій трансформації державного розвитку в умовах поширення ліберальних поглядів на розвиток європейської спільноти.

4. Проведено аналіз досвіду інформаційно-технологічного забезпечення діяльності спеціальних правоохоронних підрозділів у світі.

Поліція зарубіжних країн багато уваги приділяє впровадженню цифрових технологій і на їх основі комунікативному впливу на правопорушників у певний спосіб на основі вербальної, візуальної інформації, що є добрим прикладом для нашої держави.

З досвіту зарубіжних країн витікає і те, що завданням використання цифрових технологій у діяльності підрозділів спеціального призначення є розвідка, диверсійна діяльність, контррозвідка, антидиверсійна діяльність, антитерористична діяльність, пошук, захоплення (арешт) або знищення діючих терористів, звільнення заручників, забезпечення громадської безпеки, охорона особливо важливих осіб або особливо важливих об'єктів.

5. Охарактеризовано історичний розвиток та сучасний стан впровадження цифрових технологій у роботі правоохоронних органів в Україні.

В наш час, інформаційне забезпечення правоохоронних органів – це комплекс методів, заходів, засобів різного характеру, які забезпечують створення та функціонування інформаційних технологій, а також їх ефективне використання для вирішення покладених на правоохоронні органи завдань.

Інформаційні підсистеми як складові системи інформаційного забезпечення призначені для збирання, накопичення, зберігання та обробки інформації з певних напрямів обліків і орієнтовані на використання в діяльності більшості правоохоронних структур, мають загальний характер і належать до загальновідомчих інформаційних систем.

Інтеграція інформаційних технологій в діяльність правоохоронних органів дозволяє удосконалити механізми управління, забезпечує належне функціонування правоохоронних органів, а саме, оперативне отримання доступу до певних відомостей, необхідних для виконання службових завдань, кваліфіковано здійснювати їх аналіз, використовувати досягнення науково-технічної думки для оптимізації слідчих дій. Розвиток комп'ютерних технологій дає змогу для створення нових методів роботи, підвищення професіоналізму кожного працівника правоохоронних органів.

6. Обґрунтовано напрями впровадження цифрових технологій в системі правоохоронних органів України.

Потребує удосконалення законодавство з питань інформаційного забезпечення правоохоронних органів. Необхідно звернути увагу на проблему вдосконалення нормативно-правової бази інформаційного забезпечення правоохоронних органів і інформаційного забезпечення в цілому. Як показав історичний огляд розвитку інформаційного забезпечення в Україні, протягом останнього часу зазнали змін умови його розвитку – демократія та гласність, а також стрімке провадження новітніх технологій. Цілком логічно, що у зв'язку з цим деякі сфери інформатизації правоохоронної діяльності залишаються не до кінця врегульованими, що вимагає змін у змісті нормативно-правової бази.

Також важливим напрямком впровадження цифрових технологій в системі правоохоронних органів України є цифровізація, яка вимагає підвищення рівня цифрових компетенцій службовців. Кваліфікована й досвідчена команда є ключовим фактором успіху реформування правоохоронної системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бебик В. Цифрове суспільство // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. – К.: Парламентське видавництво, 2011. – с. 299.
2. Беляков К.І. Інформатизація в Україні: проблеми організаційного, правового та наукового забезпечення. Монографія. – К. : КВІЦ, 2008 – 576 с.
3. Беляков К.І. Інформатизація в Україні: проблеми організаційного, правового та наукового забезпечення. Монографія. – К. : КВІЦ, 2008 – 576 с.
4. Бондаренко В. А. Окремі аспекти підвищення ефективності норм адміністративного права у період адаптації законодавства до вимог Європейського Союзу. Наук. вісник Львів. держ. ун-ту внутр. справ. 2016. № 3. С. 134–142.
5. Гірич В. До проблеми визначення базових понять у контексті реформування правоохоронних органів [Аналітична записка] // Національний інститут стратегічних досліджень. Режим доступу : www.niss.gov.ua/artikles/1153/.
6. Григоренко І. А. Особливості правоохоронної (поліцейської) діяльності у Німеччині: теоретико-правовий аспект.
7. Гурковський М. П., Єсімов С. С. Основні форми та методи діяльності поліції у сфері забезпечення конституційних прав і свобод людини та громадянина в Україні. Наук. вісник Львів. держ. ун-ту внутр. справ. 2016. № 4. С.171–186.
8. Губанов А. В. Полиция зарубежных стран. Организационно-правовые основы, стратегия и тактика деятельности / Губанов А. В. – М.: МАЭП, 1999. – 288 с.
9. Єсімов С. С. Правове регулювання застосування інформаційних технологій для формування довіри до органів державної влади. Наук. вісник Львівського держ. ун-ту внутрішніх. справ. Серія «Юридична». 2015. Вип. 1. С. 173-184.

10. Заросило В. О. Порівняльний аналіз адміністративної діяльності міліції України та поліції зарубіжних країн (Великобританії, США, Канади та Франції) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Заросило Володимир Олексійович. – К., 2002. – 250 с.

11. Інформаційні технології в правоохоронній діяльності : Посібник / В.А. Кудінов., В.М.Смаглюк, Ю.І. Ігнатушко, Іщенко В.А. – К.: НАВСУ, 2013. – 82с.

12. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура. – М. : ГУВШЭ, 1996. – 608 с.

13. Калюжний Р., Ткаченко В. Автоматизовані інформаційні системи і особливості їх використання в органах внутрішніх справ / Р. Калюжний, В. Ткаченко // Рад. право. – 1991. – №3. – С. 65-68.

14. Катеринчук І.П. Актуальні проблеми інформаційного забезпечення правоохоронних органів України / І. П. Катеринчук // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 376–380. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11kiprou.pdf>

15. Ковалів М. В. Основи управління в органах внутрішніх справ України: навч.-практ. посіб. Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2010. 340 с.

16. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. ст. 141.

17. Концептуальні підходи до визначення методологічної функції законодавчого забезпечення національної безпеки України / Т. І. Блистів, В. Т. Колесник, П. Я. Пригунов, К. В. Карпова // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2015. Серія: Юридичні науки. Випуск № 4 (81). С. 13–26.

18. Концепція реформування правоохоронних органів України (система кримінальної юстиції) (проект) / Міністерство внутрішніх справ України. Національна Академія внутрішніх справ // Тюремний портал. Громадська правоохоронна організація “Донецький меморіал”. – Режим доступу : <http://ukrprison.org.ua/index.php?id=1285058160>

19. Концепція першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ / МВС України. Схвалено розпорядженням

Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2014 р. № 1118-р – Режим доступу: <http://police-reform.org/library/rozpo-ryadzhennya-kmu-v-d-22.10.2014-1118-r-schodo-pitannya-reform>.

20. Криштанович М.Ф. Державне управління інформаційно-аналітичним забезпеченням діяльності органів внутрішніх справ України: стан та перспективи розвитку / М.Ф. Криштанович // Теорія та практика державного управління. – 2012. – Вип. 4. – С. 104-111. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trpu_2012_4_17.

21. О разработке корпоративной информационной системы в английской полиции / пер. Москвичева А. И. Борьба с преступностью за рубежом // Ежемесячный информационный бюллетень. – М.: ВИНТИ. – 2004. – № 10. – С. 42.

22. Парубін К.О. Нормативно-правове забезпечення інформатизації міліції України / К. О. Парубін // Право і Безпека. – 2012. – № 1. – С. 168-171. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2012_1_38.

23. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2002. № 32. ст. 225.

24. Про Державне бюро розслідувань: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2016. № 6. ст. 55.

25. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1998. № 35. ст. 236.

26. Про Державну прикордонну службу України: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. № 27. ст. 208.

27. Про Державну кримінально-виконавчу службу України: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2005. № 30. ст. 409.

28. Про Державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1994. № 18. ст. 104.

29. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2014. № 47. ст. 2051.

30. Про Національну гвардію України: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2014. № 17. ст. 594.
31. Про Національну поліцію: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2015. № 40–41. ст. 379.
32. Про основи національної безпеки України: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. № 39. ст. 351.
33. Про Положення про Інтегровану інформаційно-пошукову систему органів внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 12 вересня 2009 року № 436. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1256-09>]
34. Про Службу безпеки України: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1992. № 27. ст. 383.
35. Про стратегію сталого розвитку України – 2020: Указ Президента України // Офіційний вісник України, 2015. № 4. с. 8.
36. Рекомендація Rec (2001) 10 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики». – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/rec1.pdf>.
37. Рушайло В. Б. Основы оперативно-розыскной деятельности : учеб. / под общ. ред. В. Б. Рушайло. – СПб : Лань, 2000. – 720 с.
38. Сасік А. С. Професійна підготовка поліцейських в європейських країнах. Національна поліція Донеччини: проблеми становлення та стратегія розвитку – 2016 : тези доповідей Всеукр. наук.-практ. конф. (Маріуполь, 21 жовтня 2016 р.). Маріуполь, 2016. С. 49–51.
39. Савелий М. Полицейская разведка в обеспечении безопасности / М. Савелий, А. Полежаев // Профессионал. – 2005. – № 3. – С. 40–43.
40. Сидоренко С. Концепція розвитку охоронної діяльності. Створення резервної системи безпеки України // Українська федерація професіоналів безпеки. Всеукраїнське об'єднання організацій роботодавців охоронної галузі. Режим доступу : <http://ufpb.kiev.ua/index.php/all-news/68-kontseptsiji-rozvitku-okhoronnoji-diyalnosti-stvorenniya-rezervnoji-sistemi-bezpeki>

41. Скалацький В.М. Критерії визначення інформаційного суспільства // Філософські проблеми гуманітарних наук. – 2004, № 1-2 – С. 116-117.

42. Смирнов М. П. Зарубежная налоговая и криминальная полиция и их оперативно-розыскная деятельность / М. П. Смирнов. – М.: Изд-во МГУ, 2000. – 583 с.

43. Танкушина Т.Ю. Автоматизовані інформаційні системи в структурі реєстраційної діяльності міліції: становлення, розвиток, сучасність [Електронний ресурс] / Т.Ю. Танкушина // Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. – 2011. – No 2. (частина 1). – Режим доступу: <http://www.stattionline.org.ua/filologiya/79/13452-avtomatizovani-informacijni-sistemi-v-strukturi-reyestracijnoi-diyalnosti-miliciji-stanovlennya-rozvitok-suchasnist.html>.

44. Уебстер Ф. Теории информационного общества / Под ред. Е. Л. Вартановой / Пер. с англ.- М.: Аспект Пресс, 2004. – 400 с.

45. Фильштейн В. Л. Министерство внутренней безопасности и Национальная полиция Государства Израиль: организационно-правовые основы функционирования : монография / Фильштейн В. Л. – Кировоград: «Код». – 2008. – 188 с.

46. Фурса В. В. Деякі факти про підготовку по-ліцейських у Норвегії як можливість запозичення передового досвіду розвиненої країни. Національна поліція Донеччини: проблеми становлення та стратегія розвитку: тези доповідей Всеукр. наук.-практ. конф. (Маріуполь, 21 жовтня 2016 р.). Маріуполь, 2016. С. 51–53.

47. Харчук Н. Р. Структура навчальних закладів по підготовці поліцейських кадрів у Баварії. – Режим доступу : <http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/viewFile/10241/13442>.

48. Чумак Ю. Роль цифрових технологій у реформуванні сектору цивільної безпеки України. – Режим доступу : <http://www.euam-ukraine.eu/ua/news/the-role-of-information-technology-it-in-reforming-ukraine-s-civilian-security-sector/>.

49. Шорохова Г.М. Проблема вдосконалення інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів України [Електронний ресурс] / Г.М. Шорохова // Шоста міжнародна науково-практична конференція НАНР Економіко-правові виклики 2016 року (12 січня 2016 року) – Львів: НАНР-Національна академія наукового розвитку, 2016. – Том 2 – 202 с. – Режим доступу : <http://univd.edu.ua/scienceactivity/index.php?usid=51&fid=343>.

50. Янковська О.Г. До питання ефективності системи інформаційного забезпечення у розкритті та розслідуванні злочинів / О.Г. Янковська // Правова інформатика. – No 2(26). – 2010. – С. 78-81. – Режим доступу: <http://ippi.org.ua/sites/default/files/10yogrrz.pdf>.

51. Dialogue Police. Experiences, observations and opportunities April RPS Rapport 2010:4. Retrieved from : <http://www.polisen.se>.

52. E-Government Development Index (2018). *UN E-Government Survey 2018*. Retrieved from <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2018>.

53. E-Participation Index (2018). *UN E-Government Survey 2018*. Retrieved from <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/About/Overview/E-Participation-Index>.

54. ICT development index. (2017). *Measuring the Information Society Report 2017*. Retrieved from https://www.itu.int/en/ITUD/Statistics/Documents/publications/misr2017/MISR2017_Volume1.pdf.

55. The Swedish Police – an intrpduction. –Swedish national police board. – 108 s.